

PTÁCI *pro* VÁS

1/2002

ČTVRTLETNÍK PRO ORNITOLÓGY, OCHRÁNCE PŘÍRODY A MILOVNÍKY PŤACTVA

HLASY PTÁKŮ

na audiokazetách firmy PELZ-BIOPHON

PĚVCI I - 39 druhů - 60 min.

(skřivanovití, vlaštovkovití, brkoslav, konipasovití, skorec, střízlík, pěvušky, drozdovití)

PĚVCI II - 37 druhů - 60 min.

(pěnicovití, králíčkovití, lejskovití, sýkorovití)

PĚVCI III - 43 druhů - 60 min.

(brhlíkovití, šoupáلكovití, moudivláček, žlůva, tuhýkovití, krkavcovití, špaček, pěnkavovití, strnadovití)

MISTŘI PĚVCI PTAČÍ ŘÍŠE

- 22 vybraných druhů - 72 min.

PTÁCI RÁKOSIN A OKOLÍ VOD

- 106 variant hlasů 50 druhů - 90 min.

HLASY DRAVCŮ

- 53 variant hlasů 22 druhů - 60 min.

KUKAČKA, LELEK, RORÝS, SROSTLOPRSTÍ A ŠPLHAVCI

- 68 variant hlasů 17 druhů - 60 min.

SOVY

- 69 variant hlasů 11 druhů - 63 min.

HLASY NAŠICH ŽAB

- všech 13 druhů - 50 min.

ZOO PRAHA

- hlasy 59 zvířat - 72 min.

Audiokazety si můžete objednat v Ekocentru MOS v Přerově

PĚVCI I

39 druhů pěvců v hodinovém zvukovém záznamu

PĚVCI II

Zpěv 37 druhů pěvců v hodinovém zvukovém záznamu

PĚVCI III

Zpěv 43 druhů pěvců v hodinovém zvukovém záznamu

MISTŘI PĚVCI PTAČÍ ŘÍŠE

Zpěv 22 vybraných pěvců, zvukový záznam 72 minut

PTÁCI RÁKOSIN A OKOLÍ VOD

106 variant hlasů 50 druhů ptáků

HLASY DRAVCŮ

53 variant hlasů 22 druhů dravců v hodinovém zvukovém záznamu

KUKAČKA, LELEK, RORÝS, SROSTLOPRSTÍ A ŠPLHAVCI

68 variant hlasů 17 druhů ptáků v hodinovém zvukovém záznamu

150,- / ks

ÚVODNÍK

Milí čtenáři,

Počínaje tímto číslem dostává náš časopis nový vzhled. V návaznosti na dlouholetou tradici členského časopisu společnosti MOS, který nejdříve vycházel pod názvem Moravský ornitolog a od roku 1996 již pod současným názvem Ptáci kolem nás, jsme se snažili zachovat jeho populárně-odborný charakter. Tak jako v předchozích číslech, i v tomto najdete jak články převážně odborné, tak i krátká sdělení, zajímavosti, rady, excerpce ze zahraničních periodik a ornitologická pozorování. Zájemce o odbornější práce bych rád odkázal na náš časopis Zprávy MOS, který vydáváme ve spolupráci s Muzeem Komenského v Přerově a který rozesíláme do mnoha knihoven různých institucí celé Evropy a i do zámoří.

Díky sponzorskému daru firmy VHC Trade spol.s r.o. se nám podařilo zajistit prostředky na vydání časopisu s barevnou obálkou, která, jak doufáme, přispěje k větší oblibě časopisu "Ptáci kolem nás" u Vás, jeho čtenářů. Zároveň jsme zkvalitnili i jeho vnitřní podobu. V dalších číslech se nám snad povede doplnit jej o další zajímavé rubriky.

Podařilo se nám také navázat kontakty s firmou Foto-Video Milan Škoda, která je největším prodejcem dalekohledů, fotoaparátů a videokamer v ČR a jejíž vedení nabídlo členům MOS 10% slevy na své zboží. Za první výsledek můžeme považovat také článek "Jak vybrat dalekohled" uveřejněný v tomto čísle.

Samozřejmě, že náš časopis dosud nedospěl úrovně některých jiných časopisů ornitologických společností zejména západní Evropy. I nadále se tak budeme snažit o jeho vylepšování a zkvalitňování, tak, abychom se jim co nejvíce přiblížili a v některých ohledech je i překonali. Uvítáme proto jakékoliv Vaše připomínky, nápady a návrhy na jeho podobu. Rovněž přivítáme Vaše články a zajímavá ornitologická pozorování i jakoukoliv (aktivní i finanční) pomoc při jeho vydávání.

Michal Vinkler

Sup hnědý (*Aegypius monachus*) z Vizovic

RNDr. František Hanák, Jiří J. Hudeček

Avifauna českých zemí je již podrobena u vzácných druhů ptáků kritické analýze, na které participovalo více regionálních pracovníků v ornitologii a jejíž závěry jsou závazné (Hudec et al. 1995). Dojde-li k zjištění nových faktů (oprava, zpřesnění, heuristicky neznámé poznatky apod.), jejich prezentování musí nutně provázet podložení důkazy včetně vyčerpání všech faktografických zdrojů (pramenů, literatury, fyzických dokladů). Heuristicky nevyzrálé příspěvky k historii ornitologie, zanesené do vědecké literatury, nejen nepřinášejí nic nového, ale zůstávají nadbytečnými a komplikují možné objektivní zpracování dané problematiky. Tento náš obecný pohled chceme zde konkretizovat na příkladu “vizovického supa”, který názorně ukazuje nespolehlivost dobového českého lesnického tisku, pokud souběžně údaje nebyly verifikovány příslušným znalcem. Námi popsany případ ukazuje na nutnost celkového přezkoumání různých výskytových dat s cílem zamezit opisování nespolehlivých údajů co se týče determinace i otázek původu (za nesrovnatelně příznivějších okolností daných indiciemi jsou historické zprávy verifikovány ve Velké Británii, Knox 2001).

Sup bradatý, bělohlavý nebo hnědý?

Podle českého lesnického tisku ulovil hajný 30. 6. 1874 u Vizovic supa bradatého, německy “Lämmergeier” (Anonymus 1874a). Noticka byla zveřejněna v příloze Myslivna (k časopisu Háj). Tam již dříve otiskli nepodepsané sdělení o výskytu celého páru supů bradatých

Obr. 1. Sup hnědý (*Aegypius monachus*), Vizovice, 30. 6. 1874, coll. zámek Vizovice (Muzeum ve Zlíně). Foto dr. F. Hanák.

(*Vultur barbatus*) 13. 6. 1871(!) v salašském hájemství, kde byla obora s vysokou zvěří, pod Velehradem v hejtmánství Uherskohradištském (Anonymus 1872)¹⁾. Již Kašpar (1889) upozornil zcela jednoznačně na problematiku názvosloví s tím, že jako “sup bradatý” jsou označovány oba druhy supů, tedy sup bělohlavý (*Gyps fulvus*) a sup hnědý (*Aegypius monachus*). Německý název “jehněčí sup” (Lämmergeier) byl používán jak pro orlosupa bradatého (*Gypaetus barbatus*) tak i supa bělohlavého (Hennicke 1905). Vizovického supa se nepochybně týká i sdělení o zástřelu *Vultur fulvus* (tedy supa bělohlavého), s něm. názvem “Lämmergeier”. na Moravě (Anonymus 1874b, námi non vidi). Pokládali bychom-li tyto zprávy za “správné”, pak šlo o supa bradatého (orlosupa) i supa bělohlavého! Záměny orlosupů za supy hnědé i bělohlavé zmiňuje i Tschusi zu Schmidhoffen (1895).

Sup hnědý z Vizovic

Dne 30. 6. 1874 byl zastřelen 1 ex. supa u Vizovic a byl správně determinován jako “*Vultur monachus*”, tedy sup hnědý (Stillfried 1874, Tschusi zu Schmidhoffen 1875, podle Stillfrieda, s datem 1. 7. 1874)²⁾. Vypreparovaný kus byl uložen na schodišti zámku ve Vizovicích (Kudělka 1907, rev. det. F. Hanák v roce 2001, obr. 1)³⁾. V současné době se sup hnědý nachází v přízemní chodbě pravého křídla zámku. Nápis na podstavci supa uvádí text: “Vultur monachus geschossen im Walde Hodin von dem dorligenen Heger Krampota am 30. Juni 1874” (sup hnědý zastřelen v lese Hodin vesnickým hajným Krampotou dne 30. června 1874, obr. 2). Zetěk (1999) uvádí, že v olomouckých novinách Našinec bylo 5. 7. 1887 uveřejněno: “Střelen místním hajným mezi kopci Barák a Slavický kopec u Vizovic jak kroužil nad jelenem. Měl rozpětí 4 stěvíce (2,37 m) a délku 2 stěvíce (1,12 m)”. Slavický kopec je vzdálen asi 7 km od Vizovic. Supi hnědí (*Aegypius monachus*) se v době vizovického zástřelu vyskytovali v Uhrách častěji než supi bělohlaví a občas zalétali do českých zemí a často pak zdobili sídla aristokracie (Šír 1890). Vzácni nebyli ani počátkem 20. století (Hennicke 1905).

Souhrn

U Vizovic (6772, 49°12' N, 17°53' E, obr. 3) na Zlínsku byl 30. 6. 1874 zastřelen 1 ex. supa hnědé (*Aegypius monachus*) a doklad je dodnes uchován na zámku ve Vizovicích. Zprávy v lesnických časopisech zástřel prezentovaly jako “Lämmergeier”, sup bradatý nebo sup bělohlavý. Případ dokumentuje nespolehlivost “determinací” i její složitost u supů, kdy nekritický přístup přináší zcela vágní závěry. Vizovický sup byl naštěstí správně verifikován již v 19. století (Tschusim zu Schmidhoffen) a zamezilo se tak tradování zpráv o “supovi bradatém”. Námi popsaný sup hnědý je jedním z mála dochovaných dokladů k výskytu druhu na Moravě vůbec.

Obr. 2. Původní etiketa etiketa ze supy hnědého (*Aegyptius monachus*) z Vizovic. Foto dr. F. Hanák.

Poznámky:

- ¹⁾ Názor Hudce et al. (1995), že u Salaše šlo nepochybně o supy hnědé (*Aegyptius monachus*) a nikoliv orlosupy, pokládáme za nezpochybnitelný.
- ²⁾ V literatuře uvedeno i datum 3. 6. 1874 (Pelzeln 1874, Jirsík 1941). Pelzeln (1883) lokalizuje Vizovice k Napajedlům, které jsou ale vzdálené 27 km.
- ³⁾ Vizovické panství a zámek přešly na rod Stillfriedů z Ratenic po roce 1813 (až do roku 1945) po rodu Blumegenů (Vilimková et al. 1964, Mašek 1999). V majetku Stillfriedů bylo zřejmě více vypreparovaných ptáků, např. 13. 8. 1876 u Vizovic zastřelený orlík krátkoprstý (*Circus gallicus*), jak to zmiňuje Tschusi zu Schmidhoffen (1877).

Literatura

- Anonymus, 1872: Sup bradatý zastřelen na Moravě. – Háj, 1 (1): 61.
- Anonymus, 1874a: Sup bradatý (Lammergeier). – Háj, příloha Myslivna, (2): 168.
- Anonymus, 1874b: Lämmergeier (*Vultur fulvus*) in Mähren erlegt. – Waidmansheil, 10: 24 (non vidi).
- Hennicke C.R., Hrsg., 1905: Naumann, Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas. 5. Bd. (Raubvögel). F.E. Kohler, Gera Untermhaus.
- Hudce K., Chytil J., Štátný K., Bejček V., 1995: Ptáci České republiky. – Sylvia, 31: 97–152.
- Hudcěk J., Hanák F., Supi bradatí v Chřibech? Ms.
- Jirsík J., 1941: Naši dravci. O. Janáček, Praha
- Kašpar R., 1889: Ptactvo moravské. Zvl. otisk. Kramár a Procházka, Olomouc.
- Knox A., 2001: The Bufflehead in Britain. A review. – Brit. Birds, 94: 61–73.
- Kudělka J., 1907: Zvěřena. P. 12–15. In: Peřinka V., Vlastivěda moravská. Vizovský okres. Nákl. Musej. spol., Brno.
- Mašek P., 1999: Modrá krev. Mladá fronta, Praha
- Pelzeln A. von, 1874: Zweiter Beitrag zur ornithologischen Fauna der Österreichisch-ungarischen Monarchie. – Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien. 24: 559–568
- Pelzeln A. von, 1883: Notiz über *Vultur cinereus*. – Mitt. Orn. Ver. Wien, 7: 36
- Stillfried P. F., 1874: Ein seltener "Grauer Geier". – Mitt. Ges. Ackerb. Brünn, 1874 (53): 30.
- Šír V., 1890: Ptactvo české. Řád I. Draví. Sv. 1. Nakl. M. Knapp, Praha – Karlín.
- Tschusi zu Schmidhoffen V. von, 1875: Ornithologische Mittheilungen aus Österreich (1874). – J. Orn., 23: 408–413.
- Tschusi zu Schmidhoffen V. von, 1877: Ornithologische Mittheilungen aus Oesterreich und Ungarn (1876). – J. Orn., 25: 56–59.
- Tschusi zu Schmidhoffen V. von, 1895: Ornithologische Collectancen. Oesterreich-Ungarn. III. 1894.

– Mitt. Orn. Ver. Wien, 19: 34–35.

Vilímková M., Kneidl P., Petrá J., 1964: Vizovice. Státní zámek a památky v okolí. Vyd. Sport. a turist. nakl., Praha.

Zetěk J., 1999: Hubertovo království. Region, Zádveřice.

Obr. 3. Mapa okolí Vizovic s vyznačením místa zástřelu supu hnědého (*Aegypius monachus*) (upraveno podle Vilímkové et al. 1964).

KRÁTKÁ SDĚLENÍ

Albin Heinrich a orlosup bradatý (i sup bělohlavý) v Západních Karpatech - komentář

Orlosup bradatý (*Gypaetus barbatus*) a sup bělohlavý (*Gyps fulvus*) jsou druhy dravců zajímavé nejen z hlediska historického a každá zmínka o nich ornitology jistě zaujme. Jelikož se široce problematikou výskytu supů v českých zemích a v celé karpatské oblasti také zabývám, pozastavím se jen velmi stručně u zpráv polyhistora Albina Heinricha o jejich výskytu (příp. hnízdění) v Západních Karpatech. Priorita jeho zpráv pro zmíněnou oblast je nesporná. V době vydání jeho "hlavní" práce o obratlovcích Moravy a Slezska měl A. Heinrich 71 let a i tak nelze

† *Gyps vulgaris*, Sav. *Vultur Fulvus*, Brehm. *V. leucocephalus*, Wolf & Meyer. *V. alpinus*, Brisson. Der weisköpfige Geier; brauner Geier; röthlicher Geier.

Seine Grösse beträgt 4' und die Flugbreite über 10'. Das übrige Gefieder, mit Ausnahme der Schwanz- und Schwungfedern, welche schwarz sind, ist nach dem Alter vom blässrothen ins röthlichgraubraun übergehend, vorn mit helleren Schaftstreifen. Er ist ein Strichvogel und kommt aus Süden zu uns. Im Jahre 1821 fand der Revierjäger Fibier aus Ustron am Ursprunge der Weichsel auf dem Berge Gross-Barania (im Teschner Kreise) einen Horst dieses Geiers, der auch von ihm erlegt und von mir im Schernschnik'schen Museum in Teschen aufbewahrt worden ist. Am 29. Mai 1839 sind im Kosteletz Revier (Herrschaft Holleschau) 2 Exemplare (Männchen und Weibchen) geschossen worden. Beide befinden sich im Franzens-Museum.

Obr. 1. Text v Heinrichově (1856) knize o rybách, plazech a ptácích Moravy a Slezska, kde v části o supech píše o supovi bělohlavém (*Gyps fulvus*) i orlosupovi bradatém (*Gypaetus barbatus*)

upřít (i v tomto věku, považovaném v 19. století za vysoký) jeho značný rozhled systematický, nomenklatorický i faunistický, neboť řada jeho sdělení je naprosto přesně zaznamenána a využitelná i dnes. Přesto doporučuji dnešním badatelům jeho knihu (Heinrich 1856) vždy důkladně pročíst a nevyvozovat závěry z letného přehlédnutí textu.

Pozornému čtenáři neunikne, že v části o supech uvedl A. Heinrich jak supa bělohlavého (*Gyps fulvus*), tak i orlosupa bradatého (*Gypaetus barbatus*) [obr. 1]! Uvedl je samozřejmě dost nepřehledně v jedné pasáži textu a zprávy vzájemně sloučil v celek. Otázka existence hnízda (supa bělohlavého nebo orlosupa bradatého?) u polského Těšína (Cieszyna) se tak stává ještě více dubiózní, ale nenarušuje skutečnost výskytu orlosupa bradatého na Těšínsku (obr. 2). Identifikace Heinrichem užitá nomenklatury samozřejmě vyžaduje i jistou odbornou erudici a rozhled. Hodnocení historických údajů při kompilaci z dobových publikací (které není nikdy konečné či definitivní) vyžaduje zachování objektivity, podložené i popsaním důkazů, subjektivní pocity a nálady zde nemají své místo. Na “zmatek” v synonymech, užitých Heinrichem (1856) jsem již upozornil na příkladu orla královského (*Aquila heliaca*), kde byl ale správně míněn orel skalní (*Aquila chrysaetos*), aniž by to bylo Heinrichovou chybou. Zde to byla spíše chyba následné interpretace údaje (Hanák & Hudeček 2000). Tato chyba je popsána již na přelomu 19. a 20. století v německé vědecké literatuře jako “Namenverwechslung” (tj. záměna jmen).

Názvoslovného omylu se dopustil např. i A. Kaluza (nikoliv determinačního!) a ještě v 19. století jej opravil C.L.Gloger (šlo o supa bělohlavého a nikoliv supa mrchožravého, přičemž synonymum dobového názvu je totožné). Správné nomenklatorické zařazení nic nezměnilo na historické hodnotě údaje (cf. Dyrzc et al. 1991).

Detailní vyhodnocení zde komentovaných faktů je nad rámec mého příspěvku a bude provedeno je při jiné příležitosti. Takto se tedy pokouším odpovédět na tzv. nekritické rádoby "faktografie" ve faunistice, objeví-li se ve vědeckém tisku.

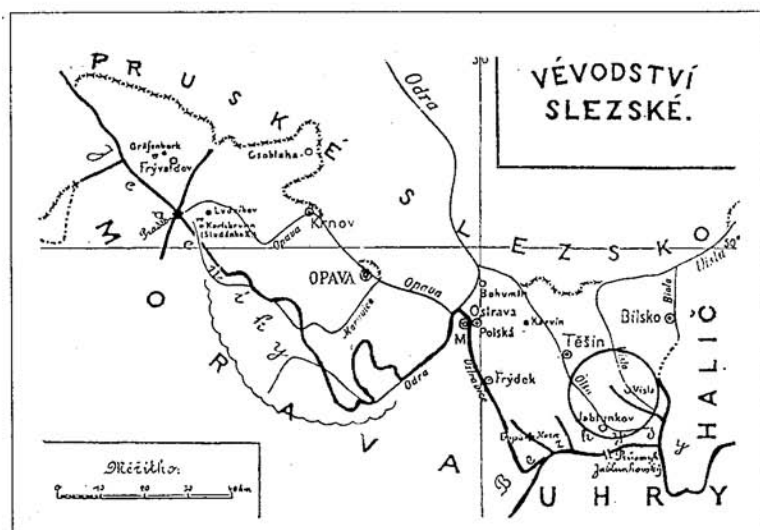
Literatura

Dyrce A., Grabinski W., Stawarczyk T., Witkowski J., 1991: Ptaki Slaska. Monografia faunistyczna. Uniwersytet Wroclawski, Wroclaw, 526 pp.

Hanák F., Hudeček J., 2000: Evropsí ptáci a další obratlovci na Státním hradě Pernštejn. - Zprávy MOS, 58: 45-78.

Heinrich A., 1856: Mährens und k.k. Schlesien Fische, Reptilien und Vögel. Ein Beitrag zur Fauna beider Kronländer. In Commission bei Nitsch und Grosse, Brünn, 200 pp.

Jiří J. Hudeček

Obr. 2. Vévodství slezské s vyznačením Těšínska (Principatus Teschinensis), kde se vyskytovali orlosup bradatý (*Gypaetus barbatus*) a sup bělohlavý (*Gyps fulvus*).

Akce Falco a Aquila 2002 – boj o přežití pokračuje

Ušlechtilý sokol a majestátný orl jsou pro mnohé symbolem krásy a volnosti, pro některé lidi jsou však také symbolem peněz a bohatství. Symbolem peněz jsou pro obchodníky se zvířaty, kteří je prodávají vychloubačům, kteří se chtějí pochlubit něčím, co mnoho lidí nemá. Obchodníci se zvířaty neváhají s vidinou zisku vybrat

KODAS

mlád'ata z posledních hnízd a je jim jedno, že takto ohrožují přežití vzácných dravců. Na území ČR a Slovenska hnízdí pouze desítky párů sokolů, raroů a orlů. Každé vykradené a zničené hnízdo představuje při působení dalších faktorů (úrazy na sloupech elektrického vedení, otravy, zástřely) velké ohrožení. V případě, že nebudou mlád'ata, hrozí postupné zestárnutí a vymření rodičovských párů s následným vyhynutím druhu.

Již od roku 1990 se snaží ochránci přírody chránit ohrožená hnízda přímou ostrahou pomocí dobrovolných strážců, kteří 24 hodin denně za každého počasí po dobu hnízdění hlídají životy a svobodu mlád'at. Za dobu trvání Akce Falco a Akce Aquila se podařilo uhlídat více jak sedm desítek mlád'at. Obě akce budou pokračovat i v letošním roce, protože jak ukazují případy vykradených a zničených hnízd v minulých letech na Slovensku, ale i ČR, má jejich ostraha stále opodstatnění. Nábor strážců koordinuje Klub ochrany dravců a sov při sdružení Děti Země za podpory nadace Partnerství.

Celé hlídání však není možné bez pomoci dobrovolných strážců, kteří jsou ochotni obětovat týden volna a pomoci. Hlídá se v různých koutech ČR i Slovenska většinou v týdenních turnusech od soboty do soboty od dubna do července 24 hodin denně za každého počasí. Strážní skupiny 4-8 lidí jsou ubytovány v základním táboře (chata, maringotka, stan) z kterého vyrážejí do krytu pod hnízdo, kde se po několika hodinách střídají a hlídají klid kolem. V případě, že se nám, ale hlavně dravcům, rozhodnete pomoci, můžete si psát o podrobnější informace, nebo se přímo hlásit, na adrese: Centrum dětí a mládeže, Radka Jindrová, Duk. hrdinů 328, 407 21 Česká Kamenice, tel.: 0605 468263, e-mail:cdmkamenice@iol.cz

Pavel Koubek, KODAS DZ

Pozoroval som zaujímavý úkaz

Dňa 15. 9. 2001 som videl asi 60 včeliarikov (krásni vtáci, veľkosti ako žlna, ale s dlhým zobákom) nalietavali nad včelnicu a za letu chytali včely. Pri jednom nálete zožrali asi 2000 včiel spolu. Po nálete, keď si naplnili predžalúdok – vole odleteli a zasadli na blízke stromoradie. Cca za 1 hodinu keď včely strávili prileteli znova. To opakovali denne za denného svetla cca každú 1 hodinu. Takto sa vykrmujú pred odletom do teplých krajín, sú to s'ahovaví vtáci a údajne zimujú v arabských krajinách (Arabské Emiráty). Či je to skutočne pravda, to môže byť opätovne overené v budúcom roku, lebo títo vtáci v tejto lokalite aj hniezdia vo veľkom počte. Ornitológovia okružkovaním ich mlád'at mohli by opätovne zistiť a presvedčiť sa kde zimujú, lebo niektorý z okružkovaných vtákov mohol by sa nájsť v ich zimov-

visku. Nálety včeliaríkov pozoroval som v Strekove, okres N. Zámky. Na tomto zimnom stanovišti je 117 včelstiev, umiestnených v jednom rade a opodiaľ + ešte 70 včelstiev v 2 kočovných vozoch. Majiteľ zúri, ale nepomôže si, sú chránení. Títo vtáci objavili tam veľké zimné stanovište včelstiev a vykrmujú sa, aby úspešne zvládli let do teplých krajín, kde zimujú. Zaujímavý by bol aj prieskum ich obydliá - dier v brehoch zeminy spraš. Včeliariky majstrovsky vedia chytať včely, takisto ako aj lastovičky juríčky. Majú veľkú rýchlosť a dokážu obratne manévrovať. Včela, ktorá letí rýchlosťou 20 km/hod. nemá šancu, aby sa pred ich útokmi zachránila. Chytajú ju z boku, takže zbraň včely – žihadlo nie je pre nich nebezpečné. Predpokladá sa tiež, že majú vo svojom tele ochranné látky proti účinkom včelieho jedu, lebo včely pozerajú celé. Včely majú so sebou zásobu medu v mednom vaku a tento zdroj energie sa vtákom veľmi hodí, aby nakumulovali zásoby – zdroj energie k ďalekému letu. Ornitológovia prišli by si na svoje, keby na vlastné oči mohli pozorovať tento nevšedný prírodný úkaz. Filmovaním chytania a pozerania včiel zaujalo by aj mnoho divákov pri spomalení premietania.

Majiteľ má na zásobe cca 7000 kg jedno druhových medov výbornej kvality, vlastnú medovinu a pivničné vinne hospodárstvo. Ostatne návrat k prírode v tejto lokalite nebol by márný aj pre fajňšmekrov, labužníkov.

Asi pred 32 rokmi strelil som káčera na vodnej nádrži v kat. území obce Bruty v mesiaci novembri. Káčer bol okružkovaný hliníkovým krúžkom. Vedľa čísla bolo vyryté múzeum Paris. Poslal som do Paríža tento krúžok v liste, lebo sa dal narovnať a poslali mi písomnú odpoveď s nákresom mapky, že tento káčer bol okružkovaný v ústí rieky Rhóny a preletel vyše 1400 km. Dokument som odovzdal múzeu Komárno.

Hovorí sa, že železo treba kut' dokiaľ je žeravé, lebo za pár dní títo krásni vtáci odletia, preto poslal som e.mail správu o tomto pozorovaní nielen SVS Bratislava, ale aj na SPU Nitra a na MZU Brno s nádejou, že vyrozumia ornitológov - zoológov u nás, v CZ, prípadne i inde. Veril som, že by neodolali a prišli si pozrieť tento zaujímavý prírodný úkaz v pravý čas.

Ing. Ján Hájek

Další pozorování volavky bílé (*Egretta alba*) v okolí Rožnovské Bečvy

Na většině území okresu Vsetín patří volavka bílá k poměrně vzácným druhům. Nejčastěji bývá pozorována na tahu na Choryňských rybnících, kde je její výskyt hlášen téměř každoročně, směrem na východ je mnohem vzácnější, ale v poslední době byla několikrát zastížena na Hamerských rybnících u obce Zubří (většinou po 1 ex.).

Dne 12. 4. 2001, po 14. hodině jsem se vypravil na pravidelnou pochůzku směrem k řece Bečvě. Cestou mou pozornost upoutala trojice čistě bílých, větších, štíhlých ptáků, kteří právě vzletěli ze starého hnojiště ležícího na levém břehu řeky v katastru obce Střítež nad Bečvou. Přestože jsem je v těchto místech ještě nikdy neviděl, nepochyboval jsem o tom, že se jedná o volavky bílé. Abych se přesvědčil, že se nejedná o volavky stříbřité, pro jistotu jsem počkal, až ptáci přistanou. Brzy všechny tři slétly k břehu řeky. Opatrně jsem se přiblížil a prohlížel si je dalekohledem 24 x 50. Byly to skutečně 3 dospělé volavky bílé. Po chvíli volavky odlétly východním směrem a později jsem je spatřil sedět v korunách stromů stojících u Hamerských rybníků. Zde byly údajně pozorovány z jedoucího vlaku ještě minimálně o pár dnů dříve nebo později, ale bohužel jsem neměl čas zjistit, kdy přesně lokalitu opustily.

Přírodu v obci Střítež nad Bečvou sleduji už několik let, ale na své první setkání s touto půvabnou volavkou v těchto místech určitě ještě dlouho nezapomenu.

Jaroslav Koleček

Holuby vystřídají sovy pálené

V říjnu 2001 byly rokycanskými ochránci přírody vypuštěny další sovy pálené, které patří mezi nejkrásnější a nejužitečnější opeřence v přírodě. Stalo se tak v rámci projektu ZO ČSOP Rokycany, který si bere za cíl vrátit tyto sovy zpět na rokycanský okres, kde v minulosti hnízdily. Tentokrát byl pro vypuštění vybrán kostel v Mešně, který v současné době poskytuje azyl spíše holubům. Nejprve byla rokycanskými ochránci zbudována vypouštěcí klec, která současně může sloužit i jako hnízdiště. Na osvědčenou metodu volného letu si zvykala skupinka sedmi sov, přičemž čtyři pocházejí z vlastního odchovu a tři byly získány z odchovu stanice ochrany fauny v Pavlově, což je vhodné především z hlediska genetického potenciálu nově vznikající populace. Sovy byly označeny ornitologickými kroužky: Národní muzeum Praha D 150 735 až 150 738, D 36192, D 36193 a D 48449. Nejdříve si mláďata dva týdny zvykala na nový domov a posléze byla vypuštěna. Další týden byla ještě pravidelně přikrmována. Na život v přírodě byla připravována v prostorné voliře, kde sama lovila myši a malé potkany. Tím však naše snahy nekončí. Již dnes se připravujeme na další chovatelskou sezónu a vytypováváme další vhodná místa ke zbudování potřebných hnízdišť. V případě, že se nám odchov podaří i v dalším roce, rádi bychom v započaté práci pokračovali. Naleznete-li náhodou takto označenou sovu – kontaktujte nás, prosím.

Pavel Moulis

Poznámka k článku J. Hudečka 2001: Dokumentace výskytu ptáků v českých zemích skutečným problémem?

Plně souhlasím s autorem, že je nezbytné dokumentovat co nejprůkazněji výskyt vzácných, nebo pro naše území nových druhů ptáků. V některých případech to však skutečně může být obtížné. Pro názornost uvedu případ svého přítele mgr. Z. Bárty.

Spolu se dvěma německými ornitology prováděl 13. 5. 1995 celodenní průzkum u rybníka pod Čerňákem v okrese Louny. Při nočním průzkumu pak pozorovali ptáka a slyšeli i jeho zpěv, kterého němečští ornitologové určili jako rákosníka pokřovního (*Acrocephalus dumetorum*). Později, po prostudování literatury byli nezávisle na sobě přesvědčeni, že se skutečně jednalo o tento druh, což by znamenalo vůbec první pozorování u nás. Získat doklad o tomto druhu však není rozhodně jednoduché, protože sameček zpívá patrně pouze v noci a to krátkou dobu před hnízděním. A protože Z. Bárta tento doklad neměl, rozhodl se zatím toto pozorování nepublikovat. S jeho svolením na tuto skutečnost upozorňuji proto, že jeho zdravotní stav mu už patrně nedovolí, aby se tomuto pozorování nadále věnoval.

Samozřejmě znám i takové ornitology, kteří bez dokladu dokáží bleskově určit i ty nejvzácnější druhy ptáků. V každém případě vždy bude záležet na poctivosti a etice každého ornitologa, protože ty nepoctivé není problém si doklad přivést třeba ze zahraničí.

Literatura

Hudeček J., 2001: Dokumentace výskytu ptáků v českých zemích skutečným problémem? Ptáci kolem nás, 3-4:19-22.

Herbert Tichý

Jaká budoucnost čeká zoologické zahrady?

Výroční zpráva UCSZ 1999, str. 104 - Měníci se úloha zoologických zahrad v 21. století: ...11% zbývajících ptáků, 18% savců, 5% ryb a 8% pozemních rostlin je vážně ohroženo vyhynutím. Vážná je situace tropických deštných lesů. Pro většinu lidí je ochrana přírody luxus a nelze očekávat žádný průlom. Zoo se musí stát provokativními ochránářskými organizacemi a nikoli živými muzei...

Dávno minuly doby menažerií s masivními klecemi a ponurými příkopy, kde osamocení zástupci jednotlivých druhů zvířat byli víceméně živými muzejními exponáty. Zmizely už vybetonované, tzv. hygienické výběhy a dožívají i vykachlikované pavilony s řadami jednotvárných klecí. Dnes jde o komplexní odborně

řízené zooparky s menším počtem chovaných druhů, zato ve větších skupinách, v přírodním prostředí, stále více propojované s botanickými expozicemi, nebo aspoň exponáty. Způsob prezentace snese srovnání s nejlepšími výstavními praktikami.

Díky spolupráci zoologických zahrad, např. v rámci Evropské Asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) nebo Evropských záchovných programů (EEP) se k nám dostávají takové druhy zvířat, o nichž se nám dříve ani nesnilo.

Je to rozdíl od dob “předrevolučních”, kdy se čas od času objevovaly úvahy nad tím, že druhová skladba zvířat našich zoo se podobá jako vejce vejci a že není třeba, aby každá zoo měla slony, žirafy, lidoopy...

Je to do jisté míry pravda, zoologické zahrady však, dokud budou existovat, budou stále nejen specializovanými chovatelskými a vědeckými zařízeními, ale i institucemi, určenými nejširší veřejnosti. Ať už s větším důrazem na osvětu a poučení nebo zábavu, či aspoň příjemně strávený čas. A pokud má stále více platit poslední věta z kurzívou vysázeného úvodu, musí zoologické zahrady veřejnost přitáhnout, nejlépe nabídkou toho, co návštěvníky zaujme.

Pražská zoo už v letech 1971 a 1979 (Gazella 3/2, 1983: 103-115) zjistila, že “...mezi návštěvníky převažují mladí lidé, kteří přicházejí spolu se svými rodinami, nebo aspoň se svými dětmi...” A těm chtějí ukázat známá zvířata – opice, slony, lvy, medvědy, žirafy. V tabulce s pořadím nejoblíbenějších zvířat tam figurují právě tato zvířata, jen místo lvů jsou obecněji kočkovité šelmy, a navíc, jako jediní “nesavčí” zástupci, papoušci. Běžná rodina vyjede jen do své územně nejbližší zoo s nadějí, že tam ukáže svým ratolestem právě tato zvířata, jen výjimečně zajede do vyhlášené a všeobecně známé zoo typu Safari ve Dvoře Králové. Průměrnému návštěvníkovi také vyhovuje větší koncentrovanost zvířat na menší rozloze zoo a zřejmě ani příliš neakceptuje nabídku více poddruhů daného druhu, např. tygrů, levhartů atd. Proto také volání po specializaci vyznívá do ztracena. Vždyť vzhledem k výše uvedeným skutečnostem by obstála snad jediná specializace na Afriku a s výhradami snad na Asii. Ostatní zoogeografické oblasti už postrádají příliš mnoho základních druhů, požadovaných veřejností. I jiné specializace jsou možné, ale z diváckého pohledu ještě méně schůdné. Tyto skutečnosti klasické západoevropské zoologické zahrady respektují. Procento zoo, které chovají výše uvedené druhy a navíc velmi často i lachtany a tučňáky, nebo podobně atraktivní druhy, je tam velmi vysoké. Dosáhnout popularity a návštěvnosti, srovnatelné s klasickými zoologickými zahradami, je u specializovaných zařízení, jako např. ptačí park ve Walsrode, nebo na alpskou faunu zaměřenou zoo v Innsbrucku, těžké a trvá dlouho.

Současné trendy ve způsobech vystavování zvířat preferují expozice, v nichž, pokud to jde, je spolu chováno více druhů zvířat pohromadě, v prostředí napodobujícím jejich přirozené prostředí. Tak se zákonitě “do hry” dostává vedle fauny i flóra daných oblastí. Při množství živočišných i rostlinných druhů vzniká pro zoologické

zahrady velký prostor k vytváření expozic i větších celků, do kterých lze kombinovat různé druhy zvířat tak, že se nemusí zoologické zahrady sobě navzájem příliš podobat a které zaujmou i náročné návštěvníky, nejen ty dětské.

Stále větší zaměření zoologických zahrad na chov vzácných a ohrožených druhů paradoxně vychází vstříc i těm, kteří vůbec odmítají držení živých tvorů v zajetí, alespoň v tom, že se chová stále méně druhů jen tak, "bezdůvodně". Situace ve světě zvířat i rostlin dospěla bohužel tak daleko, že i kdyby se zoo zaměřily jen na ohrožené druhy, vytvoří z hlediska požadavků návštěvníků plnohodnotnou kolekci zvířat(!). Naše domácí druhy savců nebo ptáků se stále častěji stávají chovanci zoologických zahrad jen proto, že jde o hendikepované jedince, kteří by sami v přírodě už nepřežili. Dobrou cestu nastoupila zoo Ostrava, která tyto případy přímo uvádí na jmenovkách u expozic.

Naše zoologické zahrady vznikly výrazně později, než ty významné v zahraničí. Proto tyto trendy na jedné straně teprve dohánějí, na druhé straně nemusí brát tolik ohledů na již existující zástavbu. V poslední době "...je rozvoj většiny našich zoo navzdory ekonomické situaci státu skutečně obdivuhodný. Bylo (v r. 1999) pouze ve stavebních investicích proinvestováno 125 mil. Kč a další prostředky byly vynaloženy na technická a estetická zlepšení..." (Ing. Vladislav Jiroušek – Výroční zpráva UCSZ 1999, str. 6 – Úvodní slovo prezidenta). Téměř ve všech našich zoologických zahradách vyrůstají nové expozice, které poskytují důstojný život svým chovancům a svou úroveň si nezádají ani s těmi v zahraničí. Nejdále je na této cestě Východočeská zoo ve Dvoře Králové, největší stavební boom zažívá zoo Praha. První "biotopové" expozice vyrostly v Brně, Liberci, Jihlavě. Podobně jsou přebudovávány pavilony v zoo Ústí nad Labem a Olomouc a stejnou cestu nastupuje zoo Ostrava. Dokonce celou zoo přestavují podle zoogeografického principu v Plzni, a ještě výrazněji v zoo Zlín-Lešná. V Děčíně vyrostl zajímavý celek přírodních expozic fauny národních parků Českosaského Švýcarska. Z důvodu, uvedeného na začátku tohoto odstavce, se zatím věnovala pozornost hlavně savcům. Pavilony exotických ptáků má v současnosti snad jen Dvůr Králové (pověstný Ptačí svět), zoo Brno a zoo Hodonín. Lépe jsou na tom vodní ptáci a zvláště skupiny s největšími druhy, jako jsou pštrosi nebo jeřábi. V souvislosti s budováním komplexních ekologických či biotopových expozic se však můžeme těšit na to, že i kolekce ptáků v našich zoo budou významně rozšířeny. Stačí se podívat na výhledy zoologických zahrad v Praze, Lešné a dalších.

Rozhodně stojí za to, přehodnotit pohled na zoologické zahrady a udělat si občas čas a jít se podívat, jak přeměna našich zoo pokračuje.

Václav Pišek

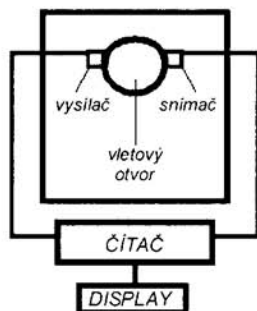
RADY A NÁVODY

Sledování hnízdění sýkory pomocí elektronického čidla

Když jsme na jaře 2000 v jedné z budek zpozorovali první kousky mechu a chlupů nainstalovali jsme do ní elektronické čidlo, které snímalo počet průletů vletovým otvorem.

Princip čidla

Čidlo funguje na principu infrazávory. Vysílač (infradioda), který je umístěn na jedné straně otvoru, vysílá nepřetržitě pulsy, které snímá snímač na druhé straně otvoru. Jestliže do otvoru vleze pták, puls vyslaný vysílačem ptákem neprojde. Snímač tento puls neza

Datum	den	display	návštěv	počasí
1. 4.	1	32	16	J
2. 4.	2	52	26	Z-J
3. 4.	3	102	51	J-PJ
4. 4.	4	119	60	J-PJ
5. 4.	5	156	78	Z D
6. 4.	6	40	20	Z S
7. 4.	7	140	70	Z D
8. 4.	8	42	21	Z S
9. 4.	9	128	64	J
10. 4.	10	94	47	PJ PŘ
11. 4.	11	42	21	PJ
12. 4.	12	29	15	PJ D
13. 4.	13	42	21	J
14. 4.	14	48	24	J
15. 4.	15	33	17	J V
16. 4.	16	18	9	Z D
17. 4.	17	47	24	J-PD
18. 4.	18	48	24	J
19. 4.	19	38	19	J V
20. 4.	20	52	26	PJ-Z
21. 4.	21	38	19	J V
22. 4.	22	92	46	J V

chytlí a pomocí čítače se údaj na displeji zvětší o 1. Display zobrazuje počet přiletů a odletů, takže počet návštěv v budce vypočteme tak, že údaj na displeji dělíme dvěma.

I. Stavba hnízda a snůška

První kousky mechu a chlupů jsme zpozorovali 1. dubna a od té doby jsme každý večer po setmění opisovali údaje na displeji a zaznamenávali počasí. (graf vedle tabulky znázorňuje počet návštěv v jednotlivých dnech)

Vysvětlivky k počasí:

- J - jasno
- PJ - polojasno
- Z - zataženo
- D - déšť
- V - vedro
- S - sněžení

II. Sezení na vejcích

Od 23. dubna už seděla samička na vejcích. Budka byla bohužel umístěna

Datum	den	display	návštěv	počasí
23. 4.	1	60	30	J
24. 4.	2	98	49	J V
25. 4.	3	72	36	Z D
26. 4.	4	128	64	Z-PŘ
27. 4.	5	103	52	J
28. 4.	6	120	60	J
29. 4.	7	121	61	J
30. 4.	8	130	65	J Z
1. 5.	9	205	103	J
2. 5.	10	138	69	J
3. 5.	11	137	69	J
4. 5.	12	87	44	J
5. 5.	13	105	53	J-PJ

dost vysoko a měla výklopnou pouze přední stěnu, takže do ní bylo špatně vidět. Vajíčka ani mládřata jsem nemohl přesně spočítat, ale určitě jich bylo nejméně osm.

III. Krmení mládřat

6. května už byly v budce mládřata a začalo nejzajímavější období – krmení mládřat. Návštěvní rekord udělaly koňadry 16 den po vylíhnutí, kdy navštívili budku celkem 1159 krát. Celkem během doby krmení vykonaly více než 13500 návštěv. Mládřata vyletěla 26. května 2000, kdy jsme sledování ukončili.

Závěr

Z daných čísel je jasné, jak velký význam mají sýkory v boji proti škodlivému hmyzu.

Letos jsme dali čidlo do budky, která je lépe kontrolovatelná, takže budeme mít přesnější údaje zejména o počtu vajec a mládřat (pokud se do budky někdo nastěhuje).

Bližší informace ke konstrukci čidla: D. Cudzik, 28. října 1794, 738 02 F-M (daniel.cudzik@seznam.cz)

Bližší informace k pozorování: L Bjolek, Kunčičky 1, 739 01 Baška (LBjolek@seznam.cz)

L. Bjolek, D. Cudzik

Něco pro začínající (bohužel severoamerické) ornitology

Zcela náhodou jsem ve výprodeji levných knih v jedné pardubické prodejně narazil i na velké pestrobarevné papírové krabice typické velikosti, která dávala tušit, že uvnitř každé z nich je nějaký ten CD ROM. Nic jsem od toho sice neočekával, nicméně jsem neodolal a začal onu hromadu ze zvědavosti prohrabovat. A opravdu, byl to dobrý nápad. Mezi různými “střílečkami” byl jeden v pravdě cenový hit – zelená krabice s pestrobarevným, plasticky vyraženým ptákem a stříbrným vystupujícím nápisem BIRD WATCHER (Pozorovatel ptáků). Z obalu krabice navíc hlásal nebohý ptačí Žížka s cenovkou přes oko něco neuvěřitelného: Kč 39,00. Samozřejmě byl v zápětí “i se střevy” můj. Když se nakonec obsah krabice dostal do mého počítače, nezbývalo než hluboce smeknout před jeho úrovní. A protože smekání v hlubokém soukromí a před monitorem počítače mi připadalo jaksi nepřístojné, rozhodl jsem se raději tu moudrou krásu zveřejnit a doufat, že by mohla být i dobrou inspirací pro někoho u nás, kdo by chtěl stvořit něco podobného pro naši zemi, i když nevěřím, že by to bylo v silách našich institucí, natož tak jednotlivců.

Program (jedná se o verzi 1.0) vyvinula společnost Window Painters Ltd. a CD ROM vydala v roce 1999 společnost Pondview Productions. Odborné podklady (hlasy ptáků, video...) zajistila Cornell Laboratory of Ornithology. Program vyžaduje operační systém Windows 95 nebo 98 (dá se očekávat, že bude fungovat i s vyššími verzemi), CD mechaniku a zvukovou kartu.

Po spuštění se objevuje úvodní obrazovka:

Pod položkou **Pete Dunne Intro** se skrývá video s úvodním slovem, jehož autor Pete Dunne je ředitelem pozorovacího stanoviště Audubonovy společnosti na Cape May v New Jersey a zakladatelem World Series of Birding.

Další dvě nabídky menu **Raptor Fishing** a **Raptor Hunting** jsou hry nevalné kvality, které by jistě žádného “pařana” nenadchly. V první z nich loví Orel

Objednávkový list
Ekocentra MOS, Čapky Drahlovského 3, 750 65 Přerov 2
tel. /fax: 0641-203 150, e-mail: mos@jweb.cz

Objednávám závazně následující tituly:

Datum: .....

VIDEOFILMY	vydavatel	min.	Kč	ks
Poznáváme naše ptáky - I. díl	F. Černý	46	295,-	
Poznáváme naše ptáky - II. díl	F. Černý	45	295,-	
Ptáci tropického pásma (80 druhů)	F. Černý, A. Reiter	50	350,-	
Bažanti (55 druhů a mutací)	F. Černý, A. Reiter	50	350,-	
Papoušci Jižní Ameriky - I. díl	F. Černý, A. Reiter	54	350,-	
Papoušci Jižní Ameriky - II. díl	F. Černý, A. Reiter	50	350,-	
Papoušci Jižní Ameriky - III. díl	F. Černý, A. Reiter	57	350,-	
Ptáci Austrálie	F. Černý, A. Reiter	90	440,-	
Ptáci Afriky	F. Černý, A. Reiter	56	350,-	
Ptačí Afrika II.	F. Černý, A. Reiter	50	350,-	
Místiti zvířecích staveb (pro děti)	National Geographic	50	269,-	
Zahradní mikrokosmos	National Geographic	60	269,-	
Polární vlk	National Geographic	60	269,-	
Přírodní biotpy - rybník	TRAVEX video	35	280,-	
Naši obojživelníci	TRAVEX video	34	280,-	
Naši ptáci - havran polní	TRAVEX video	30	280,-	
Naši ptáci - labuť	TRAVEX video	28	280,-	
Sokoloví dravci	TRAVEX video	40	280,-	
Naše sovy	TRAVEX video	40	280,-	
Železné hory - CHKO	TRAVEX video	46	380,-	
Zlatá louka u Podmoklan	TRAVEX video	23	260,-	
Zvěř našich lesů - I. díl	TRAVEX video	30	260,-	
AUDIOKAZETY		min.	Kč	ks
Sovy - 69 variant hlasů 11 druhů	Biophon (4. vydání '99)	63	150,-	
Ptáci rákosin a okolí vod	Biophon (1994)	90	150,-	
Hlasy dravců - 53 var. 22 druhů	Biophon (1993)	60	150,-	
Kukačka až šplhavci - 17 druhů	Biophon (1993)	65	150,-	
Pěvci I - 39 druhů	Biophon (1993)	60	150,-	
Pěvci II - 37 druhů	Biophon (1993)	60	150,-	
Pěvci III - 43 druhů	Biophon (1993)	60	150,-	
Místiti pěvci ptačí říše - 22 druhů	Biophon (1994)	72	150,-	
Hlasy našich žab - všech 13 druhů	Biophon (1993)	50	150,-	
AUDIO CD		min.	Kč	ks
Sovy - 69 variant hlasů 11 druhů	Biophon (stereo 2000)	63	320,-	
Rok v přírodě - 99 hlasů a zvuků	Biophon (stereo 1999)	61	320,-	

KNIHY		str.	Kč	ks
Fauna ČR a SR - Ptáci I	Academia	670	360,-	
Fauna ČSSR - Ptáci 3/I	Academia (1983)	704	90,-	
Fauna ČSSR - Ptáci 3/II	Academia (1983)	530	90,-	
Česká a Slov. bibliografie 1981-92	ÚEK AV ČR	148	60,-	
Obecná ornitologie	Academia	360	360,-	
Atlas zimního rozšíření ptáků v ČR	H&H	270	84,-	
Zprávy MOS '92, '94, '95, '97	MOS		10,-/ks	
Zprávy MOS '98, '99, 2000	MOS		50,-/ks	
Zprávy MOS 2001	MOS	227	60,-	
Zprávy MOS 2002	MOS	250	80,-	
Ptáci kolem nás 1-4 1992	MOS	128	20,-	
Ptáci kolem nás 3/95	MOS	32	5,-	
Ptáci kolem nás 1-3 1996	MOS	128	20,-	
Ptáci kolem nás 1-4 1997	MOS	128	20,-	
Ptáci kolem nás 1-3/4 1998	MOS	96	15,-	
Ptáci kolem nás 1-4 1999	MOS	128	20,-	
Ptáci kolem nás 1-4 2000	MOS	114	20,-	
Ptáci kolem nás 1-4 2001	MOS	128	20,-	
Zpravodaj 12	Jihomoravská. pob. ČSO	78	50,-	
Crex 14	Jihomoravská. pob. ČSO	120	50,-	
Atlas ptáků Čes. a slov. republiky	Academia	118	185,-	
Léto na ptačím ostrově (Klůz)		80	50,-	
Ptáci bez hranic	Granit	158	245,-	
Encyklopedie ptáků (700 druhů)	Rebo	288	345,-	
Světem zvířat IV. - Ptáci 1	Albatros	143	330,-	
Světem zvířat V. - Ptáci 2	Albatros	147	330,-	
Světem zvířat VI. - Ptáci 3	Albatros	150	359,-	
Encyklopedie ptáků v klecích	Rebo	312	345,-	
Potravní ekologie dravců a sov	ČSOP	103	89,-	
Fauna ČSFR - Plazi	Academia	222	98,-	
Klíč k určování oboživ. a plazů	EkoCentrum Brno	68	30,-	
Ochrana oboživelníků	EkoCentrum Brno	135	89,-	
Ochrana plazů	EkoCentrum Brno	48	25,-	
Svět zvířat VII - oboživ. , plazi	Albatros	183	369,-	
Svět zvířat VIII - Ryby 1	Albatros	157	330,-	
Svět zvířat IX - Ryby 2	Albatros	157	350,-	
Mihulovci a ryby I.	Academia	624	295,-	
Mihulovci a ryby II.	Academia	698	360,-	
Klíč k určování ryb	EkoCentrum Brno	85	60,-	
Sladkovodní ryby	Ikar	287	179,-	
Svět zvířat I - Savci 1	Albatros	143	300,-	
Svět zvířat II - Savci 2	Albatros	143	359,-	

Svět zvířat III - Savci 3	Albatros	153	359,-	
Svět pravěku	Albatros	151	351,-	
Savci	Ikar	287	179,-	
Netopýři	EkoCentrum Brno	46	25,-	
Naši pavouci	Academia	154	155,-	
Hmyz a pavoukovci (přív. přírodou)	Ikar		79,-	
Zvířata Evropy (Anděra, Polák)	Fragment	64	169,-	
Zvířata v lese (Anděra)	Aventinum	223	130,-	
Kapesní průvodce přírodou	Svojka & Co	319	299,-	
Velká encyklopedie přírody	Fragment	160	349,-	
Minimum chovatele	Olympia	80	79,-	
Toulky po horách	Brio	95	149,-	
Encyklopedie motýlů	Rebo	272	345,-	
Klíč k určování sladkov. bez. živ.	Rezekvítek	8	33,-	
Klíč k určování půdních bez. živ.	Rezekvítek	12	33,-	
Květena ČR I.	Academia	557	360,-	
Květena ČR II.	Academia	540	150,-	
Květena ČR III.	Academia	542	198,-	
Květena ČR IV.	Academia	529	360,-	
Květena ČR V.	Academia	560	360,-	
Květena ČR VI.	Academia	760	390,-	
Encyklopedie stromů a keřů	Rebo	287	345,-	
Encyklopedie bylin a koření	Rebo	311	345,-	
Plané rostliny střední Evropy	Rezekvítek		179,-	
Keře (přívodce přírodou)	Ikar		179,-	
Stromy (přívodce přírodou)	Ikar		179,-	
Životní prostředí (přívodce přírodou)	Ikar		179,-	
Naše nejhojnější trávy - klíč	Rezekvítek		52,-	
Jedovaté rostliny kolem nás - klíč	Rezekvítek		52,-	
Z luk a mezi do zahrady	Artia - Granit	63	65,-	
Encyklopedie hub	Rebo	288	345,-	
Chráněné houby v ČR	V.Antonín, Z. Bieberová	88	30,-	
Přívodce - houby	Svojka a Co.	157	259,-	
Breviř o houbách	Olympia	208	169,-	
Mokřady střední Moravy	Sagittaria	65	20,-	
Litovelské Pomoraví	Bureš, Machar	134	260,-	
Cesty za poznáním - Počasí	Svojka a Co.	288	699,-	
Hydrobiologie	Informatorium spol.s.r.o.	335	371,-	
Simulace biologických systémů	Grada	288	113,-	
Monitorování ekologických změn	EkoCentrum Brno	187	75,-	
Zákony k ochraně ŽP a předpisy	C.H.BECK	451	370,-	
Veřejná správa a právo	C.H.BECK	378	550,-	

OBRAZOVÉ TABULE		Kč	Ks
Ptáci na krmítku – lamino	MOS	95,-	
Ptáci na krmítku	MOS	25,-	
Bylinky + lišta	Scientia	206,-	
CD-ROM		Kč	Ks
Přírodopis, dějepis, sluneční soustava	Rezekvítek software	399,-	
Vzdušný oceán	Wave studio	499,-	
Putování světem rostlin	Rezekvítek software	499,-	
Botanika a zoologie	Grada	590,-	
Zeměpis - svět	Grada	590,-	
Zeměpis - Česká republika	Grada	562,-	
OCHRANÁRSKÉ POMŮCKY		Kč	ks
Krmítko sedlové okenní 30x30	p. Macek	169,-	
Krmítko sedlové závěsné 30x30	p. Macek	169,-	
Krmítko sedlové závěsné 40x40	p. Macek	234,-	
Krmítko šindelové "Prezident"	p. Růžička	450,-	
Budka šindelová - špačník	p. Růžička	445,-	
Budka šindelová - sýkorník	p. Růžička	365,-	
Budka - klasický sýkorník (překližka)	p. Macek	156,-	
Budka - sýkorník tvar A (překližka)	p. Macek	162,-	
Budka - špačník	p. Macek	179,-	
Budka - sovník pro puštika	p. Macek	247,-	
Budka pro sýčka	p. Macek	325,-	
Budka - rehkovník	p. Macek	125,-	
Siluety dravců	MOS	40-50,-	
Hroty proti dosed. holubů - 1 bm	Antikal	112,50	
SAMOLEPKY MOS NA PODPORU OCHRANY PTÁKŮ		Kč	ks
Sýček obecný	MOS	25,-	
Luňák hnědý	MOS	50,-	
Ťuhýk rudohlavý	MOS	75,-	
Mandelík hajní	MOS	100,-	

K ceně účtujeme poštovné (66-78 Kč) a balné (10 Kč)

Žádám o zaslání: *na fakturu   *na dobírku   *odeberu osobně

Jméno a příjmení (organizace): .....

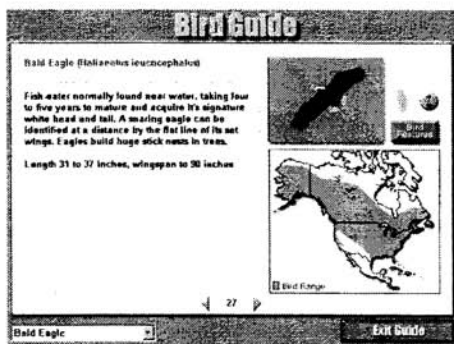
Adresa: .....

Podpis (razítko org.): .....

bělohlavý ryby, ve druhé zřejmě také orel, avšak nerozpoznatelného druhu, zase zajíce. Jediné, co se v těchto hrách děje, je to, že lze orly pohybovat šipkami nahoru, dolů a dopředu (let dozadu ani virtuální orli nezvládají) a při stisku mezerníku seknu pařáty po kořisti. V případě úspěchu se prodlouží doba vyhrazena pro jedno kolo lovu. Díky své jednoduchosti však mohou být hry snadno zvládnutelné i téměř batolaty a snad je tak lze časem nalákat i na další náročnější nabídky.

Největší poklad **skrývá nabídka** Start the Game. Její volba spustí další dvě možnosti výběru. V obou případech je nutné pátrání po ptáčích přímo v terénu. V prvním případě jde o výukový program, který po nalezení ptáka poskytne všechny informace o příslušném druhu, ve druhém případě jde o soutěžní klání jednoho nebo dvou hráčů a nalezený druh je nutné určit na základě tří nabídnutých možností. Obsluha je snadná, pomocí obrázků (ikonek) na pomocné liště. K pátrání je možné si vybrat z 29 lokalit v USA (ikonka MAP). Každá z nich poskytuje dva až čtyři typy krajín volitelných pomocí světových stran (ikonka s kompasovou růžicí), ke kterým se přehrává i typická zvuková kulisa. K pátrání se používá dalekohled (ikonka), kterým se pohybuje pomocí myši nebo šipkami. Odkládá se pravým tlačítkem myši. Vlastní pátrání probíhá tak, že v případě, že se dalekohled přiblíží k úkrytu ptáka, ozve se ve zvukové kulise biotopu velmi výrazně jeho hlas. Po tomto upozornění lze opatrným prohledáním okolí najít siluetu ptáka. Klepnutím na levé tlačítko myši se následně přehraje zhruba desetisekundové video ptáka při nějaké činnosti, včetně jeho hlasu.

Ve výukovém programu následuje automatické nalezení druhu v Průvodci ptáky (Bird Guide), ve kterém je možné kdykoli zalistovat i nezávisle a bez hledání v terénu (ikonka):

Průvodce umožňuje přehrát hlas (tlačítko s notou), listovat po stránkách (šipky u čísla stránky) nebo najít přímo konkrétní druh (rozbalovací "roleta" vlevo dole). K dispozici jsou údaje o 145 různých druzích ptáků severoamerické oblasti. Na programu je sympatické i to, že ptáky v terénu nikdy nenaleznete na stejném místě a

často dokonce ani ne na stejné lokalitě. Vyskytují se však ve svých typických biotopech. Jsou tedy jako ti živí, přelétají a tak nikdy nevíte, co vlastně uvidíte.

V soutěžní verzi se místo zobrazení příslušné stránky průvodce nabízí volba ze tří druhů. Program automaticky vede i "ornitologický deník druhů", které se pozorovateli podařilo správně určit. Je v něm zaznamenán nejen druh, ale i příslušná lokalita. Tento deník se vede odděleně pro libovolný počet hráčů a to na základě jména, které si zvolí při první hře. Lze do něj kdykoli nahlédnout (ikonka Birder Log) na dolní liště zvoleného biotopu.

Užitečnou pomůckou, která je dostupná formou odskoku z Průvodce ptáky, je i instrukční tabule s popisem typických znaků ptačího těla (tlačítko Bird Features):

Nezbývá než americkým ornitologům závidět. Co na závěr? Snad ještě několik doporučených amerických webových stránek pro ornitology:

Cornell Lab of Ornithology:

Birder's World, Kalmbach Publishing Co.:

Wildlife Forever

www.ornith.cornell.edu

www.birdersworld.com

www.wildlifeforever.org

Ing. Adolf Goebel, Ph.D.

Nabídka ubytování

Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně disponuje výukovým areálem jakožto svým účelovým zařízením v katastru Lednicko-Valtického areálu, konkrétně v bezprostředním okolí soustavy rybníků Hlohovecký, Prostřední a Apollo. Jedná se o lokalitu, vyznačující se výskytem mnoha druhů ptactva, nejen vodního. MZLU má k dispozici také ubytovací kapacity, umístěné přímo u zmíněných rybníků.

Dovolují si nabídnout MOS možnost spolupráce (výzkum, pozorování ptactva či odchyt, propagace a osvětová činnost atd.), která by byla ku prospěchu nejen oběma stranám, ale především by vedla ku pomoci zachování této ekologicky významné lokality.

Kontakt: Ing. Jan Dvořák
Ústav myslivosti a ochrany lesa
Lesnická a dřevařská fakulta MZLU Brno
Zemědělská 3, 613 00
Tel:05 - 4513 4112, e-mail: hodvo@post.cz

Jak vybrat dalekohled?

Dalekohledy bývají označeny dvojicí číselných údajů, např. 10x50. První číslo udává zvětšení, tzn. kolikrát vidíte pozorovaný předmět větší než pouhýma očima. Druhé číslo udává průměr vstupní objektivové čočky.

Ke zvětšení se vztahují následující vlastnosti:

- 1) Čím větší je hodnota zvětšení, tím více se do obrazu promítá chvění rukou.
- 2) Čím větší je hodnota zvětšení, tím se obraz jeví tmavší. Tato vlastnost se projevuje zejména za šera.
- 3) Čím větší je hodnota zvětšení, tím menší část okolního prostoru pozorovatel vidí.

U malých kapesních dalekohledů je podle našich zkušeností vhodné zvětšení do cca 8x, protože je nelze kvůli malým rozměrům pořádně uchopit a tím pádem je obraz citlivější na chvění rukou. Menší zvětšení zároveň vyrovnává nízkou světelnost těchto dalekohledů. U klasických “velkých” dalekohledů, které lze dobře uchopit, lze akceptovat zvětšení do cca 10x až 12x.

Dalekohledy s proměnným zvětšením (se “zoomem”) – označují se způsobem např. 8 - 24 x 50 (zvětšení 8x až 24x): tyto dalekohledy mají výhodu univerzálnosti. Dnešní technologie ovšem zatím neumožňuje sestavit dalekohled s proměnným zvětšením a s vlastnostmi srovnatelnými s dalekohledem, který má zvětšení pevné. Porovnáme-li zoomový dalekohled a pevný dalekohled stejné třídy, zoomový dalekohled bude mít zaručeně nejméně o třetinu menší zorný úhel a znatelně horší schopnost rozlišovat drobné detaily. Z těchto důvodů doporučujeme zoomový dalekohled pouze v případě, že výhoda proměnného zvětšení převáží nad uvedenými nevýhodami. (Renomované firmy, jako např. Leica nebo Swarovski se zoomovým konstrukcím vyhýbají úplně nebo k tomuto řešení přistupují pouze v krajním případě.)

Čím větší je průměr a tím i plocha objektivu, tím více světla zpracuje a tím světlejší obraz obdržíte. (týká se zejména pozorování za šera). Zároveň však rostou celkové rozměry a hmotnost dalekohledu.

Z velikosti zvětšení a průměru objektivu plyne vlastnost tzv. “světelnost”, což lze hrubě definovat jako schopnost dalekohledu “vidět” za šera. Co se týče světelnosti, výrobci udávají její matematickou hodnotu danou průměrem objektivu a zvětšením, avšak dva různé dalekohledy stejných parametrů, např. Bushnell 10 x 50 a Leica 10 x 50 mohou mít skutečnou světelnost různou, danou kvalitou použitých optických členů a konstrukcí. Horší dalekohled ztratí při zpracování obrazu mnohem více světla než dalekohled vyrobený kvalitní technologií.

Výběr dalekohledu záleží především na účelu, k jakému má sloužit. Většinou je výběr otázkou kompromisu mezi velikostí a tím i hmotností dalekohledu a jeho světelností. Myslivce pohybující se v přítmi lesa zvolí nepochybně dalekohled s poměrně malým zvětšením a velkým průměrem objektivu, např. 8 x 56, aby získal co nejvyšší světelnost. Turista zvolí pravděpodobně malý kapesní dalekohled, např.

10 x 25, aby odlehčil nesené zátěži, s tím, že oželi možnost pozorování za šera. Mezi těmito dvěma případy je řada kompromisů, např. dalekohled 10 x 42 apod.

Kvalita dalekohledu spočívá především ve věrnosti podání obrazu. Každá optická soustava má své vady: čím lepší dalekohled, tím menším počtem optických vad je zatížen a tím kvalitnější obraz zprostředkovává. Asi základním požadavkem dalekohledu je tzv. rozlišovací schopnost: jak malé detaily jsme schopni s dalekohledem rozlišit. Mnohé přístroje kreslí uspokojivě uprostřed zorného pole, ale na okrajích již mají obraz rozmlžený, což je vlastností nejlevnějších přístrojů. Další důležitou vlastností je šířka zorného pole: jak daleko do stran jsme schopni s dalekohledem vidět a v neposlední řadě i věrnost barevného podání. Kritérii pro určování kvality optiky je ještě celá řada, ale nejjednodušší způsob, jak dalekohled zhodnotit, je samozřejmě podívat se skrz něj.

Binokulární (dvouoké) dalekohledy mají v 99% případů korekci dioptrické chyby oka. Nekoriguje se chyba každého oka, ale pouze dioptrický rozdíl očí. Má-li pozorovatel na levém i pravém oku např. 4 dioptrie, je korekce nula, protože dioptrický rozdíl mezi 4 a 4 dioptriemi je nulový. Rozdíl 4 dioptrií na každém oku se doladí ostřícím kolečkem. Pouze v případě, že má pozorovatel na jednom oku např. 3 dioptrie a na druhém 2 dioptrie, je nastavená korekce $3 - 2 = 1$ dioptrie.

Dalekohledy se zvětšením vyšším než cca 12x mívají zpravidla možnost připevnění na stativ prostřednictvím adaptéru. Většina nabízených dalekohledů má v dodávce standardně brašnu a řemínek na krk.

Některé technologicky zvláštní dalekohledy

Dalekohledy se stabilizátorem obrazu:

U těchto dalekohledů je eliminováno poskakování obrazu vlivem chvění rukou. Klidného obrazu je dosaženo čočkou, která je přichycena na velmi rychlých servomotorcích, které natáčejí čočkou podle toho, jak se pohybuje dalekohled. Zatím je toto řešení použito pouze u dalekohledů Canon - např. model 18x50 IS. Stejná technologie je využita i u videokamer a fotografických objektivů. (Systém je označen jako IS = "Image Stabilizer", stabilizátor obrazu).

Dalekohledy s vodotěsnou úpravou:

Tyto dalekohledy nabízejí různý stupeň odolnosti vůči vodě. Některé jsou odolné pouze proti dešti (označené zpravidla jako "wheaterproof" – "počasivzdorný" nebo "deštivzdorný"), odolnější snesou i nechtěný pád do vody (bývají označeny "waterproof" – vodotěsné). Bývá u nich uvedeno, jak dlouho v jaké hloubce vydrží (např. 1 minutu v hloubce 3 metry). Vodotěsné dalekohledy bývají těžší kvůli vrstvě gumy, která je pokrývá a bývají zpravidla plněny dusíkem. Jako příklad můžeme uvést dalekohledy Swarovski.

Dalekohledy plněné dusíkem:

Uvnitř běžných dalekohledů dochází při prudších změnách teploty ke kondenzaci vodních par obsažených ve vzduchu. Tato kondenzace způsobuje v průběhu

času větší či menší "slepnutí" optiky. Proto jsou některé dalekohledy plněny plynem (nejčastěji dusík), který tyto páry neobsahuje. Dalekohled ovšem musí být dobře utěsněn, aby z něj plyn neunikl, což je splněno u všech vodotěsných dalekohledů. Proto jsou v současné době takto plněny v podstatě již všechny vodotěsné dalekohledy. Do této skupiny patří pozorovací dalekohledy Meopta HA 70 a HA/11S 75.

Dalekohledy s možností pozorování v brýlích:

V brýlích se lze v podstatě dívat přes každý dalekohled, ale za cenu, že vidíte pouze malou část středu obrazu bez okrajů. U dalekohledů určených pro obrylené zůstává zachováno celé zorné pole (např. Olympus 8 x 25 PC I a 10 x 25 PC I).

Dalekohledy s vestavěným kompasem:

V zorném poli je zobrazena stupnice kompasu, takže u pozorovaného objektu je možné odečíst jeho azimut. Používá se zpravidla u vodotěsných přístrojů určených pro jachtaře. Vyrábí se pouze se zvětšením 7 x 50 (např. Nikon 7 x 50 CF WP Compass a 7 x 50 IF WP Compass), protože u vyšších zvětšení by nastal problém se zaostřením na obraz a zároveň na stupnici kompasu.

Dalekohledy s vestavěným laserovým dálkoměrem:

V zorném poli je zobrazen nejen pozorovaný objekt, ale po stisknutí tlačítka i jeho vzdálenost. U komerčních přístrojů (např. Leica LRF 800) je maximální dosah za optimálních podmínek (dobrý kontrast, průzračný vzduch) asi 1 km s přesností +/- 1 číslice, tedy +/- 1 metr. Princip měření spočívá ve vyslání laserového impulsu a měření doby, která uplyne do jeho návratu po odrazu. Tato doba je nesmírně krátká, ale měřitelná.

Kolik za dalekohled zaplatíte?

V zásadě můžeme rozdělit dalekohledy do tří cenových kategorií:

- a) do 3.000 Kč
- b) 3.000 až 10.000 Kč
- c) nad 10.000 Kč

Výrobky v kategorii a) lze označit jako spotřební. Často můžete vidět ten samý model prodávaný pod různými značkami. Kvalita bývá rozdílná, za své peníze můžete dostat i skutečně dobrý dalekohled. Vhodná koupě zejména pro občasné uživatele.

Do 10.000,- je nabídka o mnoho širší. Většina známých výrobců optiky nabízí v této kategorii velmi kvalitní dalekohledy – jak po stránce optické tak i mechanické. Při slušném zacházení budou svému majiteli sloužit dlouhá léta.

Nad 10.000 Kč pořídíte dalekohled nejvyšší kvality od předních výrobců. Jejich rozdílná cena není nejdůležitějším faktorem pro výběr. Osobní požadavky, jako poloha ostřicího kroužku, účinnost očnic nebo povrchová úprava musí být při výběru pečlivě zváženy. Určitě lze před koupí doporučit praktické vyzkoušení.

*FOTO-VIDEO Milan Škoda
Vodičkova 36, Praha 1, www.fotoskoda.cz*

Excerptce (4)

Acta Ornithologica

Vol. 36, No. 1 – Summer 2001

Ptáci hnízdící v měnící se hospodářské krajině

(Birds breeding in changing farmland) – Luc Schifferli; (str. 35)

Jako důsledek intenzifikace zemědělství je hospodářská krajina v Evropě ekosystémem, ve kterém se v poledních desetiletích odehrály velké změny. Souběžně s tím poklesly hnízdní populace ptáků ve většině Evropy. V dnešní době má kulturní krajina největší podíl v druzích červeného seznamu. Zemědělskými praktikami jsou nejvíce ovlivněny specializované druhy, které jsou v intenzivně obhospodařované krajině s velmi redukovanými lokalitami s nízkou diverzitou vzácné či úplně chybějí. Jelikož obilniny rychle rostou a jsou velmi husté, stávají se velká pole neprostopnými nebo nevhodnými pro na zemi hnízdící ptáky. Hnízdící ptáci musí také překonávat větší vzdálenosti, aby se dostali k alternativním zdrojům potravy. Redukce potravních zdrojů v moderní zemědělské krajině a zvyšující se energetické nároky může způsobovat horší tělesné podmínky u ptáků, menší úspěšnost hnízdění a nižší procento přežití. Některé druhy jsou dokonce místně neschopné dlouhodobého doplňování své populace. Tato práce se zabývá denzitou ptáků v závislosti na způsobu hospodaření, efektem zemědělství na potravní ekologii a hnízdní úspěšností ptáků.

Expanze kajky mořské *Somateria mollissima* na ukrajinském pobřeží Černého moře

(The expansion of the Common Eider at Ukrainian coast of the Black Sea) – Tetyana B. Ardamatskaya; (str. 53)

V padesátých letech byla kajka mořská v Černomořském regionu velmi vzácným, nepravidelně protahujícím druhem. V následujícím desetiletí 9–14 samců zimovalo v místních zálivech. Několik párů se pokusilo zahnízdít, ale hnízda byla vyplavena za bouřek. První záznam úspěšného vyhníždění dvou párů pochází z roku 1975. Během devadesátých let dosáhla nová ukrajinská hnízdní populace kajky mořské velikosti téměř tisíce párů a stále roste a zvětšuje oblast svého rozšíření na západ a na východ.

Koliha tenkozobá *Numenius tenuirostris*: ohrožení a ochrana

(The Slender-billed Curlew: threats and conservation) – Umberto Gallo-Oris a Gerard C. Boere; (str. 73)

Se svou populací pravděpodobně méně než 50 jedinců je koliha tenkozobá jedním z nejohroženějších druhů v Evropě. Nedostatek informací o biologii tohoto druhu a skutečnost, že jeho hnízdiště jsou dosud neznámá jsou hlavními omezeními v jeho ochraně. Tento článek prezentuje aktivity Pracovní skupiny založené v roce 1998 pod Bohenskou konvencí, která je otevřená všem jednotlivcům i organizacím podílejícím se na ochraně kolihy tenkozobé. Současné snahy lokalizovat její hnízdiště vyústily ve čtyři expedice do Ruska a Kazachstánu, které však bohužel nepřinesly úspěch. Další dvě, rovněž neúspěšné, expedice do Iránu pak byly podniknuty s cílem nalézt zimoviště. Od roku 1991 shromažďuje BirdLife International veškerá data o tomto druhu. V současné době databáze obsahuje 879 údajů z více než 40 zemí. Výsledky ukazují, že ostře klesající počet pozorování ve druhé polovině devadesátých let odráží aktuální pokles populace zimující ve středomořské oblasti. Jak se zdá, je mnohem větším nebezpečím pro tento druh lov v období tahu nežli devastace přirozených biotopů v oblasti hnízdišť, ačkoliv i zde je možno vidět v budoucnu vážnou hrozbu.

BirdLife in Europe

Vol. 6, No.1 – March 2001

Národní hydrologický plán ohrožuje španělské ptáky

(National hydrological plan threatens Spain's birds); str. 1

Ve španělském parlamentu probíhají debaty o Národním hydrologickém plánu. SEO (španělský partner BirdLifu) protestuje proti návrhu předloženému Ministerstvem životního prostředí, jelikož by měl velký dopad na mnohá španělská území IBA. Tento plán by mohl zlikvidovat jak populace ptáků tak jejich lokality. Posudek SEO ukazuje, že by tento plán pro roky 2000–2008 ovlivnil minimálně 109 IBA, z nichž již 47 náleží do zvláště chráněných území. Mezi těmito lokalitami je také druhý nejdůležitější španělský mokřad – Delta řeky Ebro. SEO lobbuje za zmrazení Strukturálních fondů EU, z nichž by bylo hrazeno asi 40% tohoto Národního hydrologického plánu. Pro více informací: SEO – www.seo.org

Ochrana kajky bělohlavé znovu posouzena

(Steller's Eider conservation reviewed); str. 2

V listopadu až prosinci 2000 se sešlo 20 expertů z celé Evropy na workshopu týkajícím se kajky bělohlavé v Molsu, v Dánsku. Kajka bělohlavá je jednou z nejvzácnějších mořských kachen Palearktidy s hnízdišti daleko na severu. Populace

zimující v Evropě je stabilní či dokonce rostoucí (30–50 tis. ptáků). Zároveň byla založena e-mailová skupina zabývající se problematikou ochrany a výzkumu tohoto druhu. Přihlášky do této skupiny můžete zasílat na e-mail: majordomo@wwt.org.uk (se slovy: subscribe stellers”), e-mailová adresa na skupinu: stellers@wwt.org.uk

Vítězství BirdLifu pro volně žijící ptáky

(BirdLife victory for wild birds); str. 2

V prosinci 2000 oslavil BirdLife další vítězství v lobingu proti lovu. Ebnerská deklarace, petice iniciovaná italskými členy Evropského parlamentu (MEP), nezískala dostatečný počet podpisů. Deklarace žádala komisi, která by navrhla změny směrnice o ptácích aby umožnila použití pomocného pravidla. To by znamenalo přesun části rozhodování o povolení období lovu z celoevropské na národní úroveň. Návrh deklarace byl ale nakonec podepsán méně než 60 členy Evropského parlamentu. Více informací kontaktujte: Claire Papazoglou, e-mail: bleco@attglobal.net

E-mailová skupina Kormorána malého založena

(Pygmy Cormorant email-group established); str. 4

Pro ty, kteří se zajímají o kormorána malého (*Phalacrocorax pygmeus*) je nyní v provozu nová e-mailová skupina. Byla založena při BSPB (Bulharský partner BirdLifu) v září 2000 jako výsledek workshopu týkajícího se ochrany tohoto druhu. Tato nová skupina by měla přispět lepší koordinaci mapování výskytu a sčítání kormorána malého, vylepšení rozšiřování informací o projektech, monitoringu a jeho ochrany. E-mailová skupina kormorána malého je přístupná všem. V současné době je v ní zastoupeno 24 organizací 11 evropských zemí. Pokud se chcete přihlásit zašlete e-mail v kolonce Předmět se slovy: “subscribe PC list” na adresu bdzp_pd@plovdiv.techno-link.com.

Největší chráněné území zřízeno v Turecku

(Largest protected area created in Turkey); str. 5

V listopadu 2000 prohlásilo turecké ministerstvo životního prostředí pánev Tuz Gölü za zvláště chráněné území (SPA). Oblast pokrývající 650 000 ha je největším chráněným územím v Turecku, zahrnujícím několik jezer, sezónních slaných mokřadů, stepí a pět lokalit IBA. Mimo jiné zde hnízdí: kolpík bílý (55 párů), plameňák růžový (14 tis. párů), čírka úzkozobá (3 p.), polák malý (10 p.), kachnice bělohlavá (30 p.), jeřáb popelavý (45 p.), ouhorlík stepní (250 p.), kulík pouštní (250 p.), racek arménský (450 p.), racek černohlavý (2 650 p.), racek tenkozobý (1 250 p.), rybák velkozobý (5 p.), moták lužní (min. 60 p.), několik párů orla královského, poštolka jižní (min. 150 p.) drop velký (min. 60 p.), drop malý (20 p.) a stepokur písečný (min. 50 p.). Více informací: www.dhkd.org

Drastický úbytek evropských ptáků hospodářsky využívané krajiny

(Drastic declines in Europe's farmland birds); str. 6

Rychlý až katastrofální pokles početnosti populací ptáků kulturní krajiny se stal v Evropě jedním z nejdůležitějších témat ochrany přírody. Zvláště patrný je tento problém v západní Evropě. Díky mnohým studiím již začínáme rozumět příčinám tohoto poklesu. Jak se zdá jeho hlavní příčinou je změna zemědělských postupů. Podle nové studie publikované v Proceedings of the Royal Society of London mohou být mnohé ze změn v populačních trendech druhů z celé Evropy vysvětleny právě intenzifikací zemědělství. Tak se intenzifikace zemědělského využívání půdy stává pro ptáky hrozbou srovnatelnou s globálním oteplováním nebo znečištěním. V západní Evropě jsou trendy v zemědělství dány CAP (Common Agricultural Policy). Spolu s plánovaným rozšiřováním EU na východ se však mohou dostat do ohrožení také dosud přežívající populace ve východní Evropě. Proto je důležité, že budoucí reforma CAP bere potřeby ochrany těchto populací v úvahu. Více informací: Paul Donald – paul.donald@rspb.org.uk

Spojenectví vytváří nejsilnější německou společnost pro ochranu přírody

(Alliance creates strongest German nature conservation society); str. 7

V listopadu 2000 odsouhlasili členové NABU (německý partner BirdLife International) a LBV (Landesbund für Vogelschutz in Bayern) užší spolupráci mezi oběma organizacemi. Podle nové dohody tak utvoří NABU se svými 290 000 členy a LBV s 65 000 členy nejsilnější organizaci na ochranu přírody v Německu. Více informací: www.nabu.de nebo www.lbv.de

Vol. 6, No. 3 – September 2000

Španělská rezervace dropa velkého ohrožena projektem na zavlažování

(Spain's Great Bustard Reserve threatened by irrigation project); str. 3

Rezervaci Villafáfila v Zamoře (Španělsko), která je jednou ze světově nejdůležitějších rezervací na ochranu dropa velkého (*Otis tarda*), je ohrožena zavlažovacím projektem. Lokalita patří mezi IBA i SPA a žije zde asi 2 700 dropů, což představuje 8% světové populace. Stepi Villafáfila jsou důležité rovněž pro poštolky jižní (*Falco naumanni*), dropy malé (*Tetrax tetrax*), motáky

lužní (*Circus pygargus*), stepokury písečné (*Pterocles orientalis*) a stepokury krásné (*P. alchata*). Důležitou součástí rezervace jsou také mokřady zabírající 10% její rozlohy. Navrhovaný projekt by zasáhl 4 tis. ha stepi uvnitř rezervace, což by mělo nevratný dopad na přírodu oblasti. V současné době probíhá kampaň SEO proti projektu na zavlažování. Více informací: e-mail: seo@seo.org

Křížení ohrožuje kachnici bělohlavou

(Hybridisation threatens White-headed Duck); str. 4

Kachnice kaštanová (*Oxyura jamaicensis*, původem ze severní Ameriky) stále představuje vážnou hrozbu pro zachování populace ohrožené kachnice bělohlavé (*Oxyura leucocephala*). Tyto dva druhy se totiž kříží ve Španělsku, kde se jejich současné areály rozšíření kříží. V současné době již existují programy na kontrolu populací kachnice kaštanové ve Velké Británii, Španělsku a Francii. Problém ovšem představují populace v ostatních zemích jejího výskytu - Irsko,

Nizozemí, Belgie a Německo -, kde dosud podobný program nefunguje. Podle zprávy BirdLife je vypouštění kachnice kaštanové stále povoleno v Nizozemí, Itálii a Irsku a ve většině ostatních zemí není vyžadována žádná registrace těchto ptáků v chovech. S rychlou expanzí populace kachnice kaštanové na východ je velmi naléhavé vylepšení s tímto problémem související legislativy. Více informací: Umberto Gallo-Orsi, e-mail: U.GalloOrsi@birdlife.agro.nl

Malta zrychluje výcvik, aby zastavila ilegální lov

(Malta steps up training to crack illegal hunting) ; str. 7

BirdLife Malta za finanční a organizační podpory NABU (německý partner BirdLife) již druhým rokem uspořádala výcvikový program pro příslušníky maltské policie, aby byli schopni bojovat s nezákonným lovem. Maltští policisté podnikli čtyřdenní návštěvu u italských Guardie Forestali, která je speciální sedmdesátičlennou protipytláckou jednotkou. Díky této jednotce se podařilo například prakticky zlikvidovat pytláctví v Kalábrijském regionu. Podobné akce by se měly konat také v dalších letech.

Přeložil a upravil: Michal Vinkler

Flétnáci

Flétnáci vytvářejí čeled' (*Cracticidae*), do které se řadí 10 druhů o velikosti 25 až 58 cm a hmotnosti 80 až 135 g. Většinou žijí v hejnech a zdržují se na stromech. Potravu však sbírají na zemi. Jsou rozšířeni v Austrálii, Tasmánii, Nové Guineji a okolních ostrovech. Jejich původním životním prostředím byly lesy a buš, po osídlení své domoviny člověkem pronikli i do stepí, zahrad a na plantáže.

Všichni zástupci čeledi flétnákovitých mají velký a mírně hákovitý zobák s výraznými vibrisy. Nohy jsou silné, křídla a ocas dlouhé. Obě pohlaví jsou zbarvena stejně. Jsou stálí a migralita se u nich projevuje jako lokální vertikální přelety. Jsou všežraví a podle velikosti přijímají drobné obratlovce, ptačí vejce, hmyz, měkkýše, červy a plody. Flétnáci se hlasově projevují příjemným flétnovitým zpěvem.

V době hnízdění jsou přísně teritoriální. Miskovité hnízdo si stavějí na stromech z větviček, listů, dobytčí a ovčí srsti a trávy. Hnízdo je vysoké 12 až 15 cm. Snůška činí 3 až 4 vajec zelené nebo modré barvy s hnědým skvměním nebo pruhováním. Na vejcích sedí samička sama a inkubace trvá kolem 20 dní. Mláďata krmí oba rodiče na hnízdě 4 týdny a ještě několik týdnů po vylétnutí. Hnízdí 1x ročně. Při krmení mláďat často pomáhají pomocníci - nehnízdící členové hejna (většinou loňská mláďata).

Velmi známým druhem je flétnák šedohřbetý (*Cracticus torquatus*), který je až 30 cm dlouhý a žije v Austrálii. Je zbarven černobíle se šedým hřbetem a spodní částí těla. Nejraději má křovinaté buše a háje a je méně hojný v severním australském vnitrozemí. Chytá větší hmyz a drobné obratlovce, které při požívání zakliňuje do vidlic větví nebo napichuje na trny. Dalším známějším druhem je flétnák černohrdlý (*Cracticus nigrogularis*). Je zbarven černobíle a měří až 32 cm. Často sedává na drátech a sloupech a vyhlíží potravu. Je více pospolitý než ostatní druhy flétnáků. Mláďata jsou po vylétnutí zbarvena hnědě. Žije v celé Austrálii mimo studenější jihovýchod. Nejhojnějším druhem je flétnák australský (*Gymnorhina tibicen*) o délce až 45 cm. Původně byl rozšířen v Austrálii, na Tasmánii a Nové Guineji. Později byl vysazen na Nový Zéland. Ze svého původního prostředí pronikl nejen do kulturní krajiny, ale i do měst. Nejčastěji se živí sarančaty a ko-bylkami. Hlasové projevy jsou značně individuální.

RNDr. František Hanák

ORNITOLOGICKÁ POZOROVÁNÍ

- Potáplice severní (*Gavia arctica*)
24. 4. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Něm, Ond)
- Volavka bílá (*Egretta alba*)
07. 01. 2001 - 1 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Pol, Zám, Gri)
14. 01. 2001 - 3 ex - Tovačov, PR (Šaf, Pol, Uví, Voj)
10. 03. 2001 - 4 ex - Záhlinice, KM (Něm, Ond)
28. 03. 2001 - 7 ex - Záhlinice, KM (Něm, Ond)
01. 04. 2001 - 5 ex - Tovačov, PR (Šaf, Pol, exkurze)
12. 04. 2001 - 3 ex - Střitčž n. B. a Hamerské ryb., VS (Kol)
21. 04. 2001 - 3 ex - Záhlinice, KM (Něm, Ond)
29. 04. 2001 - 1 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Vin, Zám)
29. 08. 2001 - 2 ex - Hodonínské r., HO (Něm)
17. 11. 2001 - 25 ex - Tovačov, PR (Goc)
- Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*)
14. 01. 2001 - 70 ex - Troubecká písk., Tovačov PR (Šaf, Pol, Uví, Voj)
16. 01. 2001 - 164 ex - Přerov, město, PR (Šaf)
27. 01. 2001 - 76 ex - Troubecká písk., Tovačov PR (Šaf, Pol, Luč)
31. 03. 2001 - 9 ex - Jeseníky - Hvězda u Karlové Studánky - přelet na S, BR (Sol)
23. 06. 2001 - 3 pull. na H, Zámecký park, Lednice, BV (Šaf, exkurze)
23. 11. 2001 - 90 ex - Horní nám., Přerov, PR (Šaf)
- Volavka červená (*Ardea purpurea*)
29. 08. 2001 - 1 ex - Hodonínské r., HO (Něm)
- Kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*)
08. 08. 2001 - 6 juv. - Zámecký r., Lednice, BV (Kol)
12. 08. 2001 - 1 juv. - Tovačov, PR (Goc)
- Čáp černý (*Ciconia nigra*)
28.-31. 03. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Něm)
02. 06. 2001 - 6 ex - Bečva ve Střitčži n. B., VS (Kol)
29. 08. 2001 - 2 ex - Hostýn, KM (Goc)
- Čáp bílý (*Ciconia ciconia*)
01. 05. 01 - 12 ex. Prusy PR (Šaf, Gav)
21. 11. 01 - 1 juv. - Kamence, Skalička, PR (Šaf, Krl, Lud)
- Labuť malá (*Cygnus columbianus*)
24. 02. 2001 - 16 ad., 4 juv. - Šumvaldský ryb., Šumvald OL (Šaf, Džu, Svo, Mcc)
- Husa velká (*Anser anser*)
17. 03. 2001 - 50 ex - Sl. Harta, BR (Mcc)
26. 05. 2001 - 9 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Luč)
23. 06. 2001 - 1 ex - Zámecký park, Lednice, BV (Šaf, exkurze)
29. 08. 2001 - 230 ex - Hodonínské r., HO (Něm)
- Husa polní (*Anser fabalis*)
24. 02. 2001 - cca 200 ex - Šumvaldský ryb., Šumvald OL (Šaf, Džu, Svo)
25. 02. 2001 - cca 100 ex - Horní Moštěnice, PR (Šaf)
- Husa běločelá (*Anser albifrons*)
24. 02. 2001 - cca 10 ex - Šumvaldský ryb., Šumvald, OL (Šaf, Džu, Svo)
25. 02. 2001 - 10 ex - Moštěnice, PR (Šaf)
- Husice rezavá (*Tadorna ferruginea*)
21. 04. 2001 - 1 ex - Mučnické r., HO (Něm, Ond)
- Husice liščí (*Tadorna tadorna*)
24. 02. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Něm, Ond)
- Hvízdák curoasijský (*Anas penelope*)
01. 04. 2001 - 6 párů - Sl. Harta, BR (Mcc)
04. 11. 2001 - 40 ex - (z toho 4 ad. M) - Tovačov, PR (Goc, Pol)
- Hoholka lední (*Clangula hyemalis*)
10. 11. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Goc, Pol, exkurze)
- Lžičák pestrý (*Anas clypeata*)
29. 03. 2001 - 30M, 30F - Záhlinice, KM (Něm, Ond)
01. 04. 2001 - 2M, 3F - Sl. Harta, BR (Mcc)
21. 04. 2001 - 10 ex - Šumvald, OL (Mcc)
- Ostralka štihlá (*Anas acuta*)
08. 03. 2001 - 3M, 2F, Záhlinice, KM (Něm)
17. 03. 2001 - 2M, 1F - Sl. Harta, BR (Mcc)
31. 03. 2001 - 5M, 4F, Záhlinice, KM (Něm)
01. 04. 2001 - 1M - Sl. Harta, BR (Mcc)
03. 04. 2001 - 1 pár - Záhlinice, KM (Něm)
- Trzohlávka rudozobá (*Netta rufina*)
19. 05. 2001 - 1M - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Pol, Luč)

26. 05. 2001 - 1M, Záhlinické ryb., KM (Šaf, Luč)
23. 06. 2001 - 4M, 2F - Zámecký park, Lednice, BV (Šaf, exkurze)
09. 08. 2001 - 5 ex - Nový r., BV (Kol)
10. 08. 2001 - 1 ex - Pouzdřanský r., BV (Kol)
- Turpan hnědý (*Melanitta fusca*)**
14. 01. 2001 - 2F, Tovačov PR (Šaf, Pol, Uvi, Voj)
- Polák malý (*Aythya nyroca*)**
24. 08. 2001 - 6 ex - Tovačov, PR (Goc, Pol)
14. 10. 2001 - 4 ex - Tovačov, PR (Goc, Pol)
- Polák kahołka (*Aythya marila*)**
10. 11. 2001 - 4 ex - Záhlinice, KM (Goc, Pol, exkurze)
- Morčák velký (*Mergus merganser*)**
14. 01. 2001 - 15M, 2F, Troubecká písk., Tovačov PR (Šaf, Pol, Uvi, Voj)
27. 01. 2001 - 24M, 6F, Troubecká písk., Tovačov PR (Šaf, Pol, Luč)
18. 02. 2001 - 17M, 5F - Záhlinice, KM (Něm)
17. 03. 2001 - 1M, 2F - Sl. Harta, BR (Mec)
31. 03. 2001 - 18 ex - Sl. Harta, BR (Mec)
01. 04. 2001 - 2 ex - Sl. Harta, BR (Mec)
- Morčák malý (*Mergus albellus*)**
08. 03. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Něm)
- Hohol severní (*Bucephala clangula*)**
27. 01. 2001 - 5M, 2F - Troubecká písk., Tovačov PR (Šaf, Pol, Luč)
18. 02. 2001 - 3M, 5F - Záhlinice, KM (Něm)
24. 02. 2001 - 2M, Šumvaldský ryb., Šumvald OL (Šaf, Džu, Svo)
10. 03. 2001 - 3M, 1F - Záhlinice, KM (Něm)
18. 04. 2001 - 1M - Záhlinice, KM (Něm)
29. 04. 2001 - 1F, Záhlinické ryb., KM (Šaf, Vin, Zám)
- Káně rousná (*Buteo lagopus*)**
13. 01. 2001 - 1 ex - Suchá Rudná, BR (Mec)
- Luňák hnědý (*Milvus migrans*)**
28. 03. - 07. 05. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Něm)
- Orcl mořský (*Haliaeetus albicilla*)**
13. 01. 2001 - 1 imm. - Sl. Harta, BR (Mec)
27. 01. 2001 - 1 juv. Troubecká písk., Tovačov PR (Šaf, Pol, Luč)
04. 08. 2001 - 1 juv. - Tovačov, PR (Goc)
10. 11. 2001 - 3 ex - Záhlinice, KM (Goc, Pol, exkurze)
- Moták pilich (*Circus cyaneus*)**
10. 03. 2001 - 1F - Záhlinice, KM (Něm)
23. 09. 2001 - 1M - tah na JZ, Sl. Harta, BR (Mec)
- Moták lužní (*Circus pygargus*)**
29. 04. 2001 - 1M - Moravskosl. Kočov, BR (Mec)
30. 08. 2001 - 1F - Břest, KM (Něm)
- Raroh velký (*Falco cherrug*)**
22. 08. 2001 - 2 ex - Sl. Harta, BR (Mec)
- Ostříž lesní (*Falco subbuteo*)**
21. 04. 2001 - 2 ex - Mutěnické r., HO (Něm, Ond)
- Sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*)**
04. 11. 2001 - 1 juv. - útoči na kormorána, Tovačov, PR (Goc, Pol)
- Orlovec říční (*Pandion haliaetus*)**
23. 03. - 24. 04. 2001 - 1-3 ex - Záhlinice, KM (Něm, Ond)
14. 04. 2001 - 1 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Pol, Luč, Kra, exkurze)
16. 04. 2001 - 1 ex - CHKO Pálava, BV (Něm)
21. 04. 2001 - 2 ex - Mutěnické r., HO (Něm, Ond)
26. 08. 2001 - 2 ex - Sl. Harta, BR (Mec)
28. 08. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Něm)
23. 09. 2001 - 1 ex - Sl. Harta, BR (Mec)
06. 10. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Goc, Pol + exkurze)
- Křepelka obecná (*Coturnix coturnix*)**
09. 08. 2001 - 1 juv. + volající MM - Mikulov, BV (Kol)
18. 09. 2001 - 1 ex - (†) Přerov, město, PR (Blu)
- Chřástal polní (*Crex crex*)**
20. 06. 2001 - 5 vajec (†) Vnorovské louky, HO (Šaf, Hor, Šim, Čme, Gah, Kuč)
16. 07. 2001 - 1M - Střítež n. B., VS (Kol)
- Kulík pisečný (*Charadrius hiaticula*)**
01. 04. 2001 - 1 ex - Křcnovský ryb., Tovačov PR (Šaf, Pol, exkurze)
14. 04. 2001 - 1 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Pol, Luč, Kra, exkurze)
- Kulík bledý (*Phuvisialis squatarola*)**
26. 05. 2001 - 1 ex - svatební šat, Záhlinické ryb., KM (Šaf, Luč, Zám)
- Jespák šedý (*Calidris temminckii*)**
29. 04. 2001 - 3 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf,

- Vin, Zám, Pol, Dou)
- Jespák obecný (*Calidris alba*)
19. 05. 2001 - 1 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Pol, Luč)
- Jespák křivozobý (*Calidris ferruginea*)
09. 08. 2001 - 4 ex - Nesyt, BV (Kol)
- Jespák bojovný (*Philomachus pugnax*)
03. 04. 2001 - 25 ex - Záhlinice, KM (Něm)
24. 04. 2001 - 80 ex - Záhlinice, KM (Něm, Ond)
29. 04. 2001 - 89 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Vin, Zám, Pol, Dou)
01. 05. 2001 - 3 ex - louky, Beňov, PR (Šaf, Gav)
26. 05. 2001 - 3 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Luč)
- Vodouš tmavý (*Tringa erythropus*)
03. 04. 2001 - 3 ex - Záhlinice, KM (Něm)
07. 05. 2001 - 2 ex - Záhlinice, KM (Něm)
- Vodouš rudonohý (*Tringa totanus*)
01. 05. 2001 - 3 ex - louky, Beňov, PR (Šaf, Gav)
19. 05. 2001 - 2 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Pol, Luč)
26. 05. 2001 - 3 ad. 4 pull. Záhlinické ryb., KM (Šaf, Luč)
- Vodouš šedý (*Tringa nebularia*)
03. 04. 2001 - 6 ex - Záhlinice, KM (Něm)
24. 04. 2001 - 20 ex - Záhlinice, KM (Něm)
29. 08. 2001 - 8 ex - Mutěnické r., HO (Něm)
- Vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*)
29. 03. 2001 - 4 ex - Tečovice, ZL (Něm)
30. 03. 2001 - 7 ex - Tečovice, ZL (Něm)
31. 03. 2001 - 9 ex - Tečovice, ZL (Něm)
03. 04. 2001 - 10 ex - Záhlinice (Něm)
21. 04. 2001 - 7 ex - Šumvald, OL (Mec)
- Bekasína otavní (*Gallinago gallinago*)
14. 01. 2001 - 1 ex - Hradecký ryb., Tovačov PR (Šaf, Pol, Uví, Voj)
- Koiha velká (*Numenius arquata*)
14. 04. 2001 - 5 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Pol, Luč, Kra, exkurze)
16. 04. 2001 - 5 ex - Záhlinice, KM (Něm, Nov)
18. 04. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Něm)
20. 06. 2001 - 1 ad. + 1. pull. - Vnorovské louky, HO (Šaf, Hor, Šim, Čme, Gah, Kuč)
- Břehouš černoocasý (*Limosa limosa*)
01. 04. 2001 - 1 ex - Křenovský ryb., Tovačov PR (Šaf, Pol, exkurze)
26. 05. 2001 - 1 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Luč, Zám)
- Raccé bělohavý (*Larus cachinnans*)
14. 01. 2001 - 3 ex - Troubecká písk., Tovačov PR (Šaf, Pol, Uví, Voj)
01. 04. 2001 - 1 ex - Křenovský ryb., Tovačov PR (Šaf, Pol, exkurze)
29. 04. 2001 - 1 juv. Záhlinické ryb., KM (Šaf, Vin, Zám, Pol, Dou)
- Raccé bouřní (*Larus canus*)
14. 01. 2001 - cca 50 ex - Troubecká písk., Tovačov PR (Šaf, Pol, Uví, Voj)
- Raccé žlutohý (*Larus fuscus*)
29. 03. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Něm)
- Raccé malý (*Larus minutus*)
21. 04. 2001 - 4 ex - Mutěnické r., HO (Něm, Ond)
24. 04. 2001 - 20 ex - Kvasická písk., KM (Něm, Ond)
29. 04. 2001 - 20 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Vin, Zám, Pol, Dou)
21. 10. 2001 - 1 juv. - Tovačov, PR (Goc)
- Rybák obecný (*Sterna hirundo*)
21. 04. 2001 - 4 ex - Mutěnické r., HO (Něm, Ond)
21. 04. 2001 - 1 ex - Šumvald, OL (Mec)
01. 08. 2001 - 1 ex - Hulínský ryb. KM (Šaf, Vin, Zám)
29. 09. 2001 - 2 ex - Tovačov, PR (Goc, Luč)
- Rybák velkozobý (*Sterna caspia*)
14. 04. 2001 - 1 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Pol, Luč, Kra, exkurze)
- Rybák černý (*Chlidonias nigra*)
24. 04. 2001 - 4 ex - Kvasická písk., KM (Něm, Ond)
29. 04. 2001 - 4 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Vin, Zám)
30. 04. 2001 - 30 ex - Záhlinice, KM (Něm)
19. 05. 2001 - 12 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Pol, Luč)
26. 05. 2001 - 3 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Luč)
29. 09. 2001 - 2 ex - Tovačov, PR (Goc, Luč)
- Rybák bělokřídý (*Chlidonias leucopteras*)
29. 04. 2001 - 11 ex - Záhlinické ryb., KM (Šaf, Vin, Zám)

Sova pálná (*Tyto alba*)

18. 09. 2001 - 1 ex - (†) Přerov, město, PR (Šaf)
24. 10. 2001 - 1 ex - (zraněná) - Rymice,
KM (Šaf)
25. 10. 2001 - 1 ex - (†) Stará Ves, PR (Šaf, Růž)

Kalous pustovka (*Asio flammeus*)

27. 01. 2001 - 7 ex - Troubecká písk., Tovačov
PR (Šaf, Pol, Luč)

Dudek chocholatý (*Upupa epops*)

28. 03. 2001 - 1 ex - Střitěž n. B., VS (Kol)

Sýkořice vousatá (*Panurus biarmicus*)

14. 01. 2001 - cca 50 ex - Hradecký ryb.,
Tovačov PR (Šaf, Pol, Uví, Voj)

Brkoslav severní (*Bombycilla garrulus*)

13. 02. 2001 - 170 ex - Místek, FM (Džu)
14. 02. 2001 - 400 ex - Místek, FM (Džu)
24. 02. 2001 - 2 ex - MOS, Přerov, PR (Šaf)
07. 03. 2001 - 3 ex - Michalov, Přerov,
PR (Šaf, Pol)
08. 03. 2001 - 80 ex - Záhlinice, KM (Něm)
09. 03. 2001 - 60 ex - Svobodné Heřmanice,
BR.(Mec)
10. 03. 2001 - 30 ex - Otrokovice, ZL (Něm)
21. 03. 2001 - 26 ex - Přerov, PR (Šaf)
24. 03. 2001 - 16 ex - Horní Moštěnice, PR (Šaf)
29. 03. 2001 - 30 ex - Hranice, PR (Šaf)
30. 03. 2001 - 23 ex - Horní Moštěnice, PR (Šaf)
24. 04. 2001 - 1 ex - Střitěž n. B., VS (Kol)

Cvrčilka slavíková (*Locustella luscinioides*)

16. 04. 2001 - 2 ex - hlas - Záhlinice, KM
(Něm, Nov)

Vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*)

06. 10. 2001 - do 20 ex - Choryňský mokřad,
VS (Kol)

Konipas luční středoevropský (*Motacilla flava flava*)

30. 03. 2001 - 1M - Střitěž n. B., VS (Kol)
06. 10. 2001 - 2 ex - Záhlinice, KM (Goc, Pol,
cxkurze)

Bělořít šedý (*Oenanthe oenanthe*)

28. 03. 2001 - 1 ex - Záhlinice, KM (Něm)

Kos černý (*Turdus merula*)

04. 01. - 13. 08. 2001 - 1 M částečný albin,
Přerov, PR (Šaf)

Vysvětlivky:

ex.	exemplář
ad.	adult - dospělý
pull.	pullus - nevzletné mládě
juv.	tohorodní mladý pták
imm.	nedospělý pták
M	maskulus - samec
F	femina - samice
H	hnízdlo
(†)	nalzen mrtev
FK 17/97	ověřeno faunistickou komisí pod číslem jednacím 17/97
VDNM	Vodní dílo Nové Mlýny - I., II., III.

Pozorovatelé:

Blu	Bluma Jiří
Dou	Doupa Lubomír
Džu	Džubera Pavel, mgr.
Čmc	Čmelík Pavel, mgr.
Gah	Gahura, ing.
Gav	Gavenda Bedřich
Goe	Goebel Adolf, ing., Ph. D.
Gri	Grigarová Iveta a Zdeněk, ing.
Hor	Horál David, ing.
Kol	Koleček Jaroslav
Kra	Kratochvíl Zdenek
Krl	Kratochvílová Lenka
Kuč	Kučera, MVDr.
Luč	Lučan David
Lud	Ludík Petr, ing.
Mec	Meca Petr
Něm	Němčík Jiří
Nov	Novotný Marián
Ond	Ondra Pavel
Pol	Polčák Jiří
Růž	Růžička Ivo, RNDr.
Sol	Soldán Jiří
Svo	Svoboda Jaroslav
Šaf	Šafránek Jiří
Šim	Šimeček Karel, ing.
Šír	Šírek Jiří, ing.
Uví	Uvíra Jiří
Vin	Vinkler Michal
Voj	Vojtěchovský Pavel
Zám	Zámečník Jaroslav

Upozornění: Nelze publikovat jedno pozorování
ve více ornitologických časopisech, nezasilejte
nám proto pozorování již zasláná do Zpráv
ČSO, sb. Panurus apod.

Zpracoval: Ing. Jiří Šírek

OBSAH

ÚVODNÍK

Úvodní slovo – <i>Michal Vinkler</i>	1
--------------------------------------	---

ODBORNÉ A POPULÁRNÍ

Sup hnědý (<i>Aegypius monachus</i>) z Vizovic – <i>RNDr. František Hanák, Jiří J. Hudeček</i>	2
---	---

KRÁTKÁ SDĚLENÍ A ZAJÍMAVOSTI

Albin Heinrich a orlosup bradatý (i sup bělohavý) v Západních Karpatech – komentář – <i>Jiří J. Hudeček</i>	5
Akce Falco a Aquila 2002 – boj o přežití pokračuje – <i>Pavel Koubek</i>	7
Pozoroval som zaujímavý úkaz – <i>Ing. Ján Hájek</i>	8
Další pozorování volavky bílé (<i>Egretta alba</i>) v okolí rožnovské Bečvy – <i>Jaroslav Koleček</i>	9
Holuby vystřídají sovy pálené – <i>Pavel Moulis</i>	10
Poznámka k článku J. Hudečka 2001: Dokumentace... – <i>Herbert Tichý</i>	11
Jaká budoucnost čeká zoologické zahrady? – <i>Václav Plšek</i>	11

RADY A NÁVODY

Sledování hnízdění sýkory pomoci elektronického čidla – <i>I. Bjolek</i>	14
Něco pro začínající (bohužel severoamerické) ornitology – <i>Ing. Adolf Goebel, Ph. D.</i>	16
Jak vybrat dalekohled – <i>Milan Škoda</i>	19

ZE ZAHRANIČNÍCH PERIODIK

Excerpce (4) – <i>Michal Vinkler</i>	22
--------------------------------------	----

CIZOKRAJNÍ PTÁCI

Flétnáci – <i>RNDr. František Hanák</i>	27
---	----

ORNITOLOGICKÁ POZOROVÁNÍ

Ornitologická pozorování – <i>Ing. Jiří Šírek</i>	28
---	----

Ptáci kolem nás 1/2002 (Moravský ornitolog 1992–1995)

čtvrtletník pro ornitology, ochránce přírody a milovníky ptactva • vydává Moravský ornitologický spolek
• adresa redakce: MOS, P. O. Box 65, 750 65 Přerov 2, e-mail: mos@iweb.cz, http://www.iweb.cz/mos
• šéfredaktor František Cigánek, zástupce šéfredaktora RNDr. František Hanák, redakční rada: Václav Plšek, Jiří Polčák, Jiří Šafránek, Ing. Jiří Šírek, Michal Vinkler • Nevyžádané rukopisy, foto a kresby se nevracují. Uveřejněné články nemusí vyjadřovat názor redakce. Za obsah a pravdivost údajů odpovídá autor příspěvku. Vydavatel si vyhrazuje právo publikované materiály zveřejnit také na Internetu a CD-rom • mezinárodní indexové číslo - 47531 • registrační číslo - MK ČR E 12679 • ISSN 1212 - 3374
• náklad 2000 výtisků • neprodejně - zdarma pro členy a přátele MOS • březen 2002

Kam na exkurzi

Během roku 2002 proběhnou následující ornitologické exkurze, určené nejen pro členy MOS, ale i nejširší okruh zájemců z řad veřejnosti. Povedou je zkušené ornitologové a zejména začínající kolegové se na nich mohou seznámit jak s celou řadou druhů ptáků, tak i s konkrétními lokalitami, na nichž je možno pozorovat a poznávat naše ptáky.

V případě nepříznivého počasí se exkurze nekonají.

datum čas srazu	cíl exkurze místo srazu	vedoucí exkurze vhodné pro okresy
1. dubna 6.50 hod.	Tovačovské rybníky Přerov, autobus č. 13 + odchyt a kroužkování ptáků	Jiří Polčák PR, OL, PV
27. dubna 6.50 hod.	Tovačovské rybníky Přerov, autobus č. 13	Jiří Polčák PR, OL, PV
11. května 7.00 hod.	Hostýnské vrchy Přerov, autobus č. 18 sraz v 8 hodin na Tesáku	Jiří Polčák KM, VS, PR
1. června 6.50 hod.	Tovačovské rybníky Přerov, autobus č. 13	Jiří Polčák PR, OL, PV

Mykologická exkurze

20. srpna 7.00 hod.	Hostýnské vrchy Přerov, autobus č. 18 sraz v 8 hodin na Tesáku	J. Polčák, S. Komínková M. Plášek KM, VS, PR
31. srpna 6.50 hod.	Tovačovské rybníky Přerov, autobus č. 13	Jiří Polčák PR, OL, PV

podrobnosti na tel.: 0641-307 127 J. Polčák

PŘIBLÍŽÍME VÁM SVĚT!

FOTO - VIDEO Milan Škoda, Vodičkova 36, 115 68 Praha 1

tel.: 02/2421 7129, fax: 02/ 2423 7025, GSM brána: 0602/ 19 24 71, 0604 20 06 95
www.fotoskoda.cz, E-mail: info@fotoskoda.cz

Časově omezená akce do 30. května 2002.
Dalekohledy Nikon o 30 až 50% levněji pouze u nás!

 SLEVA 5%
NA NOVĚ
ZBOŽÍ